

QUADERN

de formació popular

1
Les estructures populars
al moviment per
l'habitatge català

Des de la Comissió de formadores entenem la nostra tasca formativa en tres sentits: primer de tot en termes pedagògics, considerem la formació com l'acumulació i la transmissió de coneixement polític, tècnic, pràctic, sindical o popular; en segon lloc com quelcom que es va creant, transformant, la formació és un vehicle de cohesió i organització; i per últim, a més de coneixement i organització, la formació pot ser i ha de ser part del procés de formació de classe, entès com la conformació d'un subjecte col·lectiu amb consciència i amb capacitat de transformar la societat.

El moviment per l'habitatge és un moviment polític que s'ha demostrat capaç d'influir en la societat i en el dia a dia de moltíssimes persones, actuant com un subjecte, en una època històrica on la desmobilització i la fragmentació perdominen, i malgrat que els problemes, la crisi, la catàstrofe, estan ben presents. La formació té moltíssim a veure amb això: cada aprenentatge concret, cada coneixement -més teòric o més pràctic- que compartim, que col·lectivitzem, fan del dia a dia dels nostres col·lectius i de les nostres estructures populars un procés constant de formació, que al cap i a la fi, fan de la nostra lluita una escola de revolució.

CONTINGUTS

INTRODUCCIÓ

- Agafant el fil del congrés
- Afinant el concepte

5

ORGANITZACIÓ DE LES DONES

- AMMAS: Assembla Afectades pel Masclisme i el Patriarcat
- Dones de la PAHC Sabadell
- Altres experiències

12

ESPORT POPULAR

- Escola Popular de Boxa de Manresa
- Altres experiències

26

ESCOLES POPULARS

- Escola Popular de La Bordeta
- La Madrasseta de Sabadell
- Escola Soror de Manresa
- Escola Popular del Baix Maresme
- Altres experiències

36

ESPAIS PER A JOVES MIGRANTS

- Projecte de joves migrants del Baix Maresme
- Altres experiències

58

AUTO-ABASTIMENT ALIMENTARI

- Xarxa d'Aliments del Raval
- Altres experiències

68

ANNEX: LES LLUITES LABORALS I

ELS NOSTRES ESPAIS

- Autodefensa laboral
- Casals, Ateneus i Centres Socials Okupats

80

Agafant el fil del Congrés

Desenvolupament de l'aposta estratègica de les estructures populars

Una de les apostes aprovades al primer Congrés d'Habitatge de Catalunya, celebrat el novembre de l'any 2019, va ser la creació de la Comissió de Formadores. Aquesta comissió va néixer amb el mandat de cobrir les necessitats formatives de tots els col·lectius d'habitatge, els ja existents i els que es creessin de nou, i també abordar la tasca de promoure i acompanyar la creació d'estructures populars, així com difondre i potenciar les ja existents arreu del territori.

Cal reconèixer que la posada en marxa d'aquesta tasca ha sofert impediments importants: factors externs, com l'esclat de la pandèmia, i també interns, com la prioritització del treball formatiu de la comissió. En qualsevol cas, i després de superar aquestes dificultats, ens complau enormement presentar-vos el que considerem un primer pas per impulsar les Estructures Populars al conjunt del moviment per l'habitatge: la redacció d'aquest primer quadern de formació.

Amb aquest document que llegireu a continuació, volem accomplir principalment dos objectius: clarificar el concepte i recopilar la tasca feta per les estructures populars.

1. Clarificar la definició del concepte "Estructures Populars":

De què parlem exactament quan ens referim a les estructures populars? Hem cregut que era interessant fer una contribució en aquest sentit, des d'una posició d'humilitat i entenent que és una qüestió que està a debat i en construcció permanent. Tot i així veiem necessari aprofundir en la definició d'aquest concepte que, lluny de ser una idea nova, beu d'experiències tan

diverses com l'associacionisme i el cooperativisme de principis del segle XX o la mobilització veïnal després del franquisme a casa nostra, l'autonomia italiana o el partit de les Panteres Negres als Estats Units. Totes aquestes experiències han esdevingut referents que, de diferent manera, han buscat cobrir les necessitats de la gent, organitzar-se per fer front a les carències del sistema i, al mateix temps, construir formes pròpies de poder. Vinculant el passat i el present, volem respondre la següent pregunta: com definim les actuals estructures populars i els objectius que persegueixen?

2. Recopilar i posar de relleu la tasca feta per les Estructures Populars ja existents:

Encara que a partir del Congrés hem acordat com a moviment potenciar-les, les estructures populars no són més que la continuació i ampliació d'una realitat ja existent des de fa temps al nostre moviment.

Aquest quadern ha estat elaborat en base a un seguit d'entrevistes realitzades a experiències ja existents, vinculades directament o molt properes al moviment per l'habitatge de tot el territori català. La major part del quadern és una exposició, classificada segons àmbits, d'aquestes estructures, pensada per inspirar, facilitar i orientar la creació d'estructures semblants allà on siguin necessàries.

La tasca realitzada és un intent de situar al mapa algunes d'aquestes estructures populars, però som conscients que ens n'hem pogut deixar pel camí, de la mateixa manera que esperem poder seguir ampliant la llista d'experiències d'aquest tipus i, per tant, anar aprenent de totes elles./

I Congrés d'Habitatge de Catalunya (Barcelona, novembre 2019)

Afinant el concepte

Què són les estructures populars?

Més enllà de l'habitatge: ampliar l'horitzó dels nostres Sindicats, PAH's i Xarxes, enfortir-nos a cada poble o barri

Ens trobem en un context de crisi estructural del sistema capitalista que està fent retrocedir a marxar les condicions de vida de les classes populars. Aquest retrocés no s'ha donat de manera natural, sinó com una ofensiva dels rics i poderosos que s'han disposat a exprimir fins l'última gota de les conquestes i mitjans de vida de les classes populars, per tal de mantenir les seves taxes de benefici enmig d'un món en crisi.

A l'Estat Espanyol, s'hi ha donat un desmantellament gradual d'un Estat del Benestar que ja era feble de naixement i de les vies d'accés a un nivell de vida estable que havien possibilitat l'existència d'unes dues generacions de classes mitjanes acomodades. Una de les expressions més clares d'aquest fenomen ha estat l'emergència habitacional, que coneixem de sobres al moviment per l'habitatge i és una de les nostres raons de ser. Però no és l'única expressió d'aquesta crisi: carències alimentàries, CAPs col·lapsats, tancament de línies de l'ensenyament públic, serveis socials inoperants, degradació de l'espai públic o privatització d'aquest, jovent frustrat i sense expectatives de futur, famílies que no poden ni pagar ni atendre el reforç escolar dels seus fills i ni molt menys activitats extraescolars, i un llarg etcètera. En definitiva, barris i pobles on el mercat i el capitalisme condemnen a la pobresa i l'ostracisme a cada cop més capes de la població i l'administració no dona respostes efectives, sinó és la pressió policial. A tot això s'hi suma la pandèmia de

la Covid-19 i les afectacions que aquesta comporta i comportarà encara més en termes econòmics i de restricció de llibertats.

La lluita per l'habitatge a Catalunya ha estat un exemple claríssim de la capacitat que té l'autoorganització de la gent per donar respostes a aquestes problemàtiques i buits que deixa l'estat. Però com bé hem exposat, la nostra gent no només necessita un sostre: en el nostre dia a dia als col·lectius d'habitatge, quan ens comencem a conèixer amb les altres companyes, ens adonem que patim de moltes altres coses a part de que ens facin fora de casa. Com dèiem a les ponències del Congrés: *“Ja sigui que no tenim prou diners per als subministraments, o per a comprar menjar, o per apuntar als nostres fills a classes de repàs, o perquè hem patit violència masclista per part de les nostres parelles. La llista de totes les problemàtiques que tenim podria ser molt més llarga, però la qüestió que ara apareix és: perquè només afrontem col·lectivament la problemàtica de l'habitatge? Perquè totes les altres problemàtiques no les assumim totes juntes?”*

Així ha estat com a alguns llocs on el moviment per l'habitatge era fort, començava a intervenir en altres àmbits de la vida social, a crear estructures populars. Però aquesta intervenció no era només una manera de cobrir necessitats. Les estructures populars han estat espais per augmentar la cohesió i el nivell de consciència de la gent que participa del la lluita per l'habitatge: sabem que moltes vegades, tenim gran dificultat per a que moltes afectades es quedin a l'assemblea una vegada s'ha resolt la seva problemàtica. Ja sigui perquè hem aconseguit un lloguer social o perquè

Les estructures populars han estat espais per augmentar la cohesió i el nivell de consciència de la gent que participa de la lluita per l'habitatge.

Són experiències relacionades amb el sosteniment i reproducció de la vida, formes de cobrir necessitats materials i comunitàries de manera col·lectiva.

no hem pogut evitar que les facin fora. Apostant per vincular-nos a partir de resoldre més problemàtiques a banda de la d'habitatge, trobem vies perquè la gent continuï participant, trobant el seu lloc, la seva funció dins del col·lectiu i generant sentiment de pertinença a una comunitat política àmplia.

És a dir, si una mare soltera participa del grup de dones i a més el seu fill va a l'escola popular, no és més fàcil que segueixi formant part del nostre col·lectiu tot i que hagi resolt el seu problema d'habitatge? O si els adolescents fills de les famílies poden formar part d'un gimnàs popular o d'un equip de futbol del poble o barri, no farà això més complicat que aquestes es desvinculin sense més? O si tenim un bar o restaurant cooperatiu on treballen membres de l'assemblea, no facilita mantenir el vincle encara que aconseguixin solucionar els seus problemes particulars? Tot això no són més que uns pocs exemples concrets del nou paradigma que signifiquen les estructures populars per als nostres col·lectius, donant-los molta més amplitud i consistència. Així, PAH's, Xarxes i Sindicats es converteixen en eines molt més transversals per a solucionar els nostres problemes i al mateix temps fan el moviment per l'habitatge més fort.

Les estructures populars eren realitats ja existents a llocs com Manresa, Sabadell o el barri de Sants. Més recentment, i a partir de la celebració del Congrés, han proliferat a llocs com el Maresme, Lleida o el Raval. No sempre seguint el mateix esquema organitzatiu, però amb una base comuna que les engloba sota aquesta categoria d'estructures populars.

Però, més enllà de la seva vinculació i ampliació

del col·lectiu d'habitatge, podem definir més profundament quins objectius té l'estratègia de construcció d'estructures populars?

Deslegitimar i pressionar l'administració i el mercat, donar referència i poder a l'autoorganització popular:

Les estructures populars són espais d'organització des de la base per cobrir necessitats des d'una realitat concreta que permet millorar les condicions de vida de les classes populars. Són experiències relacionades amb el sosteniment i reproducció de la vida, formes de cobrir necessitats materials i comunitàries de manera col·lectiva. Espais des d'on ens relacionem a través del suport mutu i on no es tracta de solucionar els problemes o les necessitats de la gent des d'una perspectiva assistencialista, sinó que el que es vol és fer d'una necessitat compartida una solució conjunta, en la que totes les que hi participem hi posem de la nostra part perquè aquesta funcioni.

Les estructures populars volen deslegitimar el poder omplint el buit que deixen l'estat i el mercat. Però no només es tracta de suplir les necessitats col·lectives que no són cobertes, és important la forma de fer-ho i ho és també que es persegueixi un horitzó, que tinguin una lògica política emancipadora enfront les estructures de dominació. Les estructures populars no responen a la lògica del mercat, on el valor del que fem està determinat pel consum i l'intercanvi monetari, ni tampoc a la lògica de l'Estat, que ofereix serveis a usuàries d'una forma unidireccional. Pretenen ser espais de contrapoder, al mateix temps que de construcció de

*Propiciar espais on viure
fragments del canvi que
volem i interioritzar
elements de la nova societat
que anhelem construir.*

*Alhora, tenen la intenció de
contribuir a l'augment de
la consciència de pertànyer
a una part dins d'un tot i,
en definitiva, a una classe
desposseïda, que es reconeix
a si mateixa a partir d'una
interessos comuns.*

noves pràctiques i relacions socials, formes pròpies de poder, on ens organitzem per reconstruir els vincles comunitaris i construir entre totes la forma com volem viure.

Prefigurar la societat que volem: construcció d'un món nou

Quan parlem d'estructures populars no només ens referim a cobrir necessitats. Quan parlem de generar espais on trobar-se o organitzar-nos per trobar solucions a problemes comuns, no ho fem des de la neutralitat sinó des d'una intencionalitat política emancipadora enfront les estructures de dominació. Ho fem amb la intenció de transformar la realitat que ens envolta, tant de l'entorn com de la forma de relacionar-nos entre nosaltres, amb la voluntat d'anar juntes a l'arrel del problema i trobar solucions entre totes. Les estructures populars ens han de permetre anar fent visible que hi ha una alternativa al sistema capitalista.

Les escoles populars o els grups de dones són espais on trencar amb l'individualisme per donar una dimensió política als diferents aspectes de la vida que ens travessen i, en comptes d'esperar solucions per part de l'Estat, buscar nosaltres mateixes la forma de resoldre-les amb les nostres companyes. Les estructures populars són una manera de confrontar els valors de la lògica capitalista amb la nostra ètica pròpia, ja

que pretenen ser espais de construcció de noves pràctiques i relacions socials, vincles basats en una ètica oposada a la capitalista, on ens organitzem per construir entre totes la forma com volem viure.

Alhora, tenen la intenció de contribuir a l'augment de la consciència de pertànyer a una part dins d'un tot i, en definitiva, a una classe desposseïda, que es reconeix a si mateixa a partir d'uns interessos comuns. Contribuint així a la construcció i enfortiment dels sectors oprimits com a subjecte històric capaç de protagonitzar el canvi social.

La creació d'estructures populars ens permet posar-nos a treballar en la construcció d'alternatives reals, propiciar espais on viure fragments del canvi que volem i interioritzar elements de la nova societat que anhelem construir, passant de la crítica i la protesta a la construcció d'un món nou des l'autoorganització popular. Es tracta d'experiències reals que ens permeten tenir més confiança, i alhora més compromís, en aquest camí, són la base material per la nova societat, escoles d'autogovern i autodeterminació democràtiques de la classe treballadora.

Podria ser l'inèdit viable del qual parlava Paulo Freire, un somni possible, una utopia que arriba. Prendre distància i confrontar amb allò que ens oprimeix i actuar amb una actitud d'esperança i confiança descobrint possibilitats de transformació i emancipació./

Am Anfang kämpften -

Herbert Sandberg

ORGANITZACIÓ DE LES DONES

En aquest apartat tractarem les estructures no-mixtes i d'autoorganització de dones¹ que han anat sorgint en alguns col·lectius d'habitatge i al seu voltant durant tots aquests anys de recorregut de la lluita per l'habitatge. En la majoria dels casos, l'objectiu inicial d'aquests espais de dones (i altres identitats) ha sigut el de tractar alguna situació relacionada amb la violència masclista viscuda per una companya del col·lectiu, però no necessàriament. També sorgeixen de la necessitat de generar vincle entre companyes de l'assemblea, de fer formacions concretes, de reflexionar sobre aspectes que tenen a veure amb la nostra condició de dones treballadores, o també per la raó d'organitzar-se per participar dels comitès i vagues feministes o altres mobilitzacions al voltant de la lluita feminista i per la diversitat sexual i de gènere. Al capdavant totes són experiències amb l'objectiu d'organitzar-se per acabar amb la dominació que arrosseguem com a dones en aquesta societat.

El problema de l'habitatge és un problema estructural, una cara més del sistema capitalista patriarcal i racista que té com a fonament la propietat privada i afecta d'una manera pronunciada a les dones de classe treballadora. El capitalisme, la societat de classes, ens explota i ens posa en una situació de molta més vulnerabilitat a les dones, a les mares solteres, a les migrades, a les trans, o amb persones a càrrec. Som majoritàriament les dones que no estem incloses al mercat laboral, que tenim feines més precàries o fins i tot de l'economia submergida. Normalment som les que solem tenir persones al nostre càrrec, i al mateix temps som les que realitzem els treballs relacionats amb la cura de les persones que abans s'assumien en l'àmbit familiar i ara, en molts casos, s'han externalitzat. Les dones també encapçalem les dades de les

taxes de risc de pobresa, en definitiva, som les pitjors parades d'aquest sistema de dominació i explotació.

Tots aquests elements fan que encara sigui més difícil poder accedir a un habitatge digne i, per tant, som majoritàries als sindicats d'habitatge i PAHs. La falta de recursos és un dels principals esculls en la lluita contra la violència masclista, ja que la falta d'independència econòmica de moltes dones fa que

1 S'ha utilitzat de forma genèrica el mot "dones". Som conscients que en el moviment per l'habitatge és un debat encara no resolt però no volem deixar d'incloure en aquest espai totes aquelles identitats sexuals i de gènere dissidents que no s'identifiquen amb la categoria "dona".

El problema de l'habitatge és un problema estructural, una cara més del sistema capitalista patriarcal i racista que té com a fonament la propietat privada i afecta d'una manera pronunciada a les dones de classe treballadora.

estiguem exposades a rebre violència i que moltes vegades sigui difícil desprendre's de la mateixa. Les dones, per la doble condició d'oprimides i explotades, patim les conseqüències del sistema però, alhora, prendre consciència d'això i organitzar-nos per fer-hi front, ens converteix en subjectes revolucionaris.

En els darrers anys de lluita per l'habitatge han passat per les nostres assemblees moltes dones que no només s'han apropiat per resoldre els problemes relacionats amb la seva llar, sinó que també carreguen a les seves espatlles dures experiències de violència masclista. Això en alguns casos s'ha intentat tractar d'alguna manera en els propis sindicats però no hi ha una idea clara de quina és la millor forma de fer-ho: a vegades s'han fet grups a part de l'assemblea general per tractar la situació i fer acompanyament i suport a la companya, altres simplement se les ha acompanyat als serveis d'atenció a les dones que ofereix l'administració, o altres sortides improvisades depenent de cada situació.

Una experiència que ha anat una mica més enllà de la improvisació i de la resolució de la urgència és la de les Amaas a Manresa, un col·lectiu que té una vida d'aproximadament dos anys, que agafa les pràctiques del moviment per l'habitatge per tractar casos i processos diversos de violència masclista.

És des d'experiències com aquesta que creiem que s'estan abordant de manera real i explícita les agressions masclistes, en base al suport mutu i l'acompanyament.

La realitat actual és que al moviment per l'habitatge s'han anat creant aquests grups, però no hi ha una estratègia clara respecte quina ha de ser la seva tasca o de quina manera organitzar-se.

Per tot això, des de la Comissió de Formadores del Congrés d'Habitatge va sortir la idea d'organitzar una trobada entre totes les dones del moviment per l'habitatge. Es compartia la necessitat de generar un espai on posar en comú experiències i debatre sobre la naturalesa dels grups de dones existents al moviment, i per altra banda formar-nos les dones del moviment en les diferents tasques necessàries per defensar-nos a nosaltres i les nostres cases, i ser les protagonistes de les nostres pròpies lluites.

D'aquesta idea en surt la I Trobada no-mixta de moviment per l'habitatge, que va celebrar la seva primera edició al setembre del 2020, agrupant unes 200 dones de tot el territori en una jornada de formació.

Aquesta jornada va tenir per títol "La formació és autodefensa" perquè com dèiem, l'autodefensa és aturar els desnonaments, formar-nos, obrir una casa per una companya, aprendre les lleis que ens emparen i les que van contra nosaltres, aprendre arts marcials, aprendre a desenvolupar accions col·lectives per superar la por individual. En definitiva, entendre que hi ha un sistema que genera violència i que ens n'hem de defensar i que és legítim i necessari fer-ho.

En el marc d'aquesta trobada s'havia de celebrar una segona part on hi tingués lloc el debat organitzatiu però, degut a la situació de la Covid-19 i el confinament comarcal, no es va poder fer tal com s'havia plantejat i es va haver d'adaptar en un format local, esperant recuperar la idea quan la situació millorés. Ara mateix s'està reiniciant la feina del grup motor de la trobada per tal de poder tornar a posar en marxa i reprendre aquest espai de trobada que considerem tan interessant i necessari.

El paper de les dones a la història

No és cap fet innovador que les dones s'organitzin en estructures pròpies, són in comptables les experiències de lluita a la història on les dones han tingut un paper protagonista.

L'alliberament de la humanitat, l'assoliment d'una societat sense classes, passa indistricablement per la superació de l'opressió de les dones, i ha sigut la tasca de moltes posar-ho de manifest. Les dones al llarg de la història hem hagut d'organitzar-nos per fer front situacions d'explotació a les fàbriques i a les llars, hem lluitat per aconseguir el dret a vot o a l'avortament, per poder estudiar o poder-nos emancipar.

A la Rússia presoviètica, les dones obreres feien llargues jornades de treball en condicions molt desastroses i amb un salari que ni els arribava per sostenir-se. Aquesta situació les va portar a organitzar-se, participant dels moviments revolucionaris que sorgien

en aquells moments, moviments que un dels seus principals objectius era formar i educar políticament a aquestes dones treballadores. Les dones, que conformaven una gran part de la classe obrera, van ser protagonistes de moltes vagues i mobilitzacions. Maria i Anna Ulianov escrivien a la revista Pravda: “El día internacional de las mujeres, el 23 de febrero, fue declarada una huelga en la mayoría de las fábricas y plantas. Las mujeres estaban con un estado de ánimo muy militante -no solo las mujeres trabajadoras, sino las masas de mujeres que hacían largas filas por pan y kerosene. Organizaron actos políticos, salieron a las calles, se movilizaron hasta la Duma con la demanda de pan, pararon los tranvías. “Camaradas, afuera!” gritaban con entusiasmo. Fueron a las fábricas y convocaron a los trabajadores para que se sumaran a la huelga.”

Amb la Revolució d'octubre de 1917 i la presa del poder per part dels soviets, les condicions de les treballadores van millorar considerablement: la Unió Soviètica va ser la primera

constituïció del món a reconèixer la igualtat plena entre dones i homes, es va legalitzar l'avortament, lliure i gratuït, i també es va convertir en el primer territori on una dona va ser triada com a membre del Govern. Alexandra Kollontai, que anteriorment havia hagut de batallar internament al partit per propostes com la fundació de la “Asociación de ayuda recíproca de mujeres”, va promoure la introducció del treball obligatori per tal de trencar amb la dependència econòmica de les dones envers els seus marits; els soviets van crear una xarxa d'escoles infantils amb l'objectiu d'alliberar a les dones dels treballs reproductius assumint-los col·lectivament.

Si ens fixem en la Guerra Civil espanyola, és habitual veure fotos de milicianes al front o participant de diversos espais de la lluita política. Però val a dir que aquesta pràctica no va ser quelcom fàcil, les dones van haver de lluitar molt per normalitzar la legítima igualtat entre dones i homes, en la participació política i militar.

L'alliberament de la humanitat, l'assoliment d'una societat sense classes, passa indestructiblement per la superació de l'opressió de les dones, i ha sigut la tasca de moltes posar-ho de manifest.

Per anomenar dos exemples d'aquella època, a part de la participació de les dones al front, volem fer esment dels comitès de barri que s'encarregaven d'aturar els desnonaments, aquests estaven majoritàriament formats per dones. Pel que fa a l'àmbit de la formació, l'agrupació Mujeres Libres ofería classes d'alfabetització, de cultura general, de mecanografia, d'idiomes, d'electricitat, de costura, d'economia, d'infermeria o de conducció de tramvies a les seves 20.000 afiliades.

Per posar un exemple a nivell organitzatiu, al Nord-Est de Síria, les dones tenen un sistema propi d'organització en tots els àmbits i nivells d'organització de la societat, estructures pròpies d'autodefensa, organitzacions polítiques, econòmiques, militars....i també han format comitès de Pau i Consens, que suposen un primer pas en l'elaboració d'una justícia kurda realment alliberadora.

Un altre exemple on les dones van tenir un paper important va ser al Black Panther Party, on les dones van ser les

Les dones han impulsat, en diferents èpoques i territoris, eines per col·lectivitzar el treball reproductiu, han ajuntat esforços amb l'objectiu d'economitzar els costos reproductius, i amb la finalitat de protegir-se mútuament de la pobresa, de la violència estatal i de l'exercida de forma individual pels homes.

impulsores dels programes d'activitats socials i d'ajuda mútua a la comunitat, basats principalment en esmorzars pels nens de les comunitats negres, cures en salut gratuïta o educació en escoles comunitàries.

Les dones han impulsat, en diferent èpoques i territoris, eines per collectivitzar el treball reproductiu, han ajuntat esforços amb l'objectiu d'economitzar els costos reproductius, i amb la finalitat de protegir-se mútuament de la pobresa, de la violència estatal i de l'exercida de forma individual pels homes. Un exemple a destacar són les

“Ollas comunes” (cuines comunes) que les dones de Xile i Perú van construir durant els anys vuitanta, quan degut a la forta inflació ja no es podien permetre afrontar la compra d'aliments de manera individual. Aquesta pràctica, de la mateixa manera que les reforestacions col·lectives, l'ocupació o demanda de terres, és l'expressió que els llaços comunals són poderosos per fer front a la misèria que ens ofereix el capitalisme.

Per acabar amb aquesta llista de referències històriques, volem fer esment de les associacions de crèdit que funcionen amb els diners com a bé comú.

A llocs tant dispars del món com Camboya o Senegal, els “Tontines” són sistemes bancaris desenvolupats per dones, autònoms i autogestionats, que proporcionen diners en efectiu a grups o individus que no tenen accés als bancs, i que funcionen exclusivament sobre la base de la confiança. D’aquesta manera es permet gaudir de més autonomia i es crea una xarxa comunitària forta basada en el suport mutu.

Tots aquests exemples són només una petita mostra d’una llarga història de lluites i resistències. Les dones, la nostra paraula, les nostres

organitzacions i les nostres accions, han estat molt sovint menyspreades i ocultades en el relat de la història. Però la realitat és que, al llarg del temps, ens ha unit la voluntat i la necessitat col·lectiva d’emancipar-nos com a dones i d’alliberar a tota la humanitat de l’opressió i la misèria, i hem posat les nostres mans i el nostre esforç en la persecució d’aquesta fita.

AAMAS: ASSEMBLEA D'AFECTADES PEL MASCLISME I EL PATRIARCAT

Aamas sorgeix de l'aposta de diverses dones que veien que, per la conjuntura de Manresa, calia bastir un espai feminista ampli que recollís el potencial aportat per les dones de l'entorn de la PAHC Bages, les escoles populars i, en general, dels moviments populars.

Alhora, veien la necessitat d'organitzar-se en un espai concret, d'abordatge a les violències de gènere des d'una lògica de transformació de les relacions de desigualtat i d'opressió en el si de la comunitat, tot assenyalant les estructures de poder i les institucions que les fan possibles i les perpetuen lluny de combatre-les. En aquest sentit una motivació pel naixement del col·lectiu és la necessitat d'un espai feminista permanent i organitzat a la ciutat des d'on fer prevenció i «amb certa capacitat d'anticipar respostes, lluny de la urgència i el corre-cuita que sovint acompanyen a tals situacions.»

Troben una font d'inspiració en l'experiència precedent de la PAHC pel que fa al model organitzatiu i les formes de praxis política:

« el suport mutu, les dinàmiques empoderadores dels subjectes de lluita, l'aliança “precario-migrant” en pro dels drets socials trencant amb les fronteres i límits propis de comunitats polítiques “guetitzades” i endogàmiques o la col·lectivització i socialització de les conseqüències sistèmiques que vivim sovint de manera individualitzada.»

El col·lectiu sorgeix enmig d'un context de mobilització massiva feminista marcada pel 8M del 2018 i pels posteriors, que amb menys impacte però indubtable força mobilitzadora, marquen un abans i un després en la capacitat d'incidència en l'agenda política per part del moviment feminista de base. Alhora, durant aquests anys s'aconsegueix col·locar en el debat social i en el camp mediàtic certs debats i qüestions ineludibles per les diverses forces polítiques. Canalitzar aquesta força emergent i materialitzar-la en propostes polítiques autoorganitzades que permetin consolidar avenços també és una de les raons del naixement del col·lectiu.

Els objectius del col·lectiu tenen a veure amb crear espais d'acompanyament en casos de violència masclista així com generar eines i recursos comunitaris que permetin un abordatge de les violències de gènere de forma integral i transformadora. Alhora realitzen denúncia pública i acció política feminista, amb l'objectiu de transversalitzar la perspectiva feminista a la resta d'espais de lluita de la ciutat i consolidar pràctiques polítiques feministes que puguin ser útils en un sentit ampli per combatre les desigualtats estructurals des d'una perspectiva interseccional.

El funcionament i enfocament del col·lectiu ha estat molt dinàmic i canviant des de l'inici, marcat per debats interns i revisions periòdiques amb la intenció d'adaptar-se al context, a les persones que hi participen, a les necessitats del moment, etc...

En l'actualitat les tasques que duu a terme són: xarxa de suport mutu i acompanyament en situacions de violència, acció política feminista, mapeig del circuit institucional de violències de gènere per adquirir el coneixement necessari i poder-se posicionar en demandes, formació interna permanent i articulació amb altres col·lectius que formen part de la Xarxa d'Estructures Populars i Comunitàries de la ciutat, de la qual formen part. En aquest mateix marc s'estan

la manca de recursos i de xarxa, o la pervivència del racisme i la negació de drets bàsics de ciutadania, forcen les dones a conviure en situacions que generen inseguretat per la impossibilitat d'accedir a un altre tipus d'habitatge. Més quan l'alternativa són pisos d'emergència que, sense obviar el seu caràcter necessari en certes situacions i quan la dona ho vol, poden generar un trencament de vincles i un aïllament de les dones respecte a les xarxes que les sostenen i que contribueixen al seu empoderament.

Pel que fa a les limitacions una d'elles és la dificultat per comunicar de forma clara que és el col·lectiu, també lligat a la manca de referents o experiències properes semblants des d'on poder aprendre i compartir. Alhora el fet que l'abordatge de les violències hagi sigut un eix central, també a nivell comunicatiu, ha dificultat la participació de més dones degut a l'estigma i les atribucions socials que es bolquen cap a persones que pateixen o han patit violència de gènere. A més, la dinàmica de treball i d'actuació és molt invisible i dificulta poder-se visualitzar i donar-se a conèixer. També manquen espais on poder participar més enllà de l'assemblea fet que dificulta que les companyes participin més enllà de «solucionar» la seva situació. Pel que fa als acompanyaments generen un important desgast

creant línies de treball per generar consciència feminista i transformar relacions de poder.

Actualment el col·lectiu està format per unes 10 dones més compromeses, d'edats entre 25 i 50 anys i que venen d'una trajectòria en col·lectius feministes i participen d'altres estructures populars de la ciutat i per una xarxa de dones a l'entorn que serien al voltant d'un 20 persones més, d'orígens i edats més diversos.

Les AAMAS no té una relació orgànica amb la PAHC Bages però comparteixen militància tant amb la PAHC com amb la resta d'estructures populars, així com una visió i un marc similar sobre la lluita per una vida digna i l'enfortiment dels teixits comunitaris. En el dia a dia es coordinen de forma molt habitual amb aquesta estructura, ja que la violència de gènere s'entronca de forma indissoluble amb la manca d'accés a un habitatge digne.

L'emergència habitacional exposa les dones a una situació de major vulnerabilitat enfront la violència patriarcal, especialment en casos on la violència econòmica, la restricció de l'accés o directament

de temps i energies, ja que requereixen d'una disponibilitat molt constant i "d'actuacions d'urgència" i es fa difícil poder-ho compaginar amb altres formes d'acció política.

També hi ha limitacions per generar recursos i eines pròpies per acompanyar alguns casos i per coordinar i treballar col·lectivament l'abordatge de violències de gènere amb col·lectius com per exemple la PAHC.

Com a potencialitats a assenyalar destaquen l'aprenentatge vinculat a la intervenció que ha de permetre posar eines útils a l'abast de la comunitat, la importància d'actuar entenent les violències entrelaçades des d'una perspectiva interseccional i la coordinació en el marc de les estructures populars i comunitàries de Manresa.

També la força de tirar endavant una forma de funcionament «nova» i generar un espai polític que era necessari a la ciutat, un espai polític que fa possible veure canvis a curt/mitjà termini i que permet conèixer de primera mà el circuit d'atenció a les violències de gènere.

DONES DE LA PAHC SABADELL

El grup de dones de la PAHC de Sabadell sorgeix aproximadament al setembre del 2013 fruit de la reflexió d'algunes participants del col·lectiu que venien d'espais més militants, i algunes que no havien participat prèviament d'un espai polític, perquè existia una necessitat de tenir un espai no mixte on empoderar-se mútuament i al mateix temps generar un espai de cures i un suport que eren difícils de dur a terme amb la feina del dia a dia d'una assemblea.

Les tasques principals d'aquest grup són donar suport, caliu i cures a totes les dones que conformen la PAHC. Tot això es du a terme amb la realització de diferents tipus d'activitats: organitzant tallers d'autodefensa (des de física fins a judicial), fent tasques de difusió i visibilització del rol de les dones en la lluita per l'habitatge, fent projeccions de documentals i xerrades, exposicions i tallers, classes de Zumba o coses similar. Evidentment també posant el cos a tots els desnonaments i en dates assenyalades de la lluita feminista com el 25N i el 8M o visibilitzant els feminicidis.

Amb tot això, l'objectiu és ser una eina més de la PAHC per enfortir-se mútuament i fer-li front al capital i tots els seus monstres. Els objectius de fons són dos. Per una banda, visibilitzar la realitat del col·lectiu en si mateixa: fer palès que la problemàtica de l'habitatge té cara i nom de dona i, en la majoria de casos, de dona migrada o racialitzada. Per altra banda, treballar l'empoderament col·lectiu de totes les dones, tinguin el bagatge que tinguin, i estar presents en l'acompanyament emocional en casos de violència masclista que, a vegades, van de la mà amb els casos de problemàtica habitacional.

El funcionament del grup de dones és assembleari i horitzontal. Les reunions són cada 15 dies, intercalant-les amb un espai a l'assemblea de la PAHC on es fa un resum del treball fet fins la data, per incentivar que les companyes se sumin al que es prepara des del grup. Aquest grup està format per unes 10 o 15 dones amb més implicació i participació, però les activitats i formacions que es convoquen

acostumen a reunir unes 50 dones. El perfil de participants del grup de dones de la PAHC és ben divers i equilibrat, oscil·lant edats d'entre els 25 fins a dones de més de 50 anys, però el 80% de les dones del col·lectiu són dones migrants.

El grup de dones va absolutament de la mà amb la lluita de la PAHC Sabadell; no són una entitat a part sinó que formen part del mateix i, per tant, es consideren una eina més de la pròpia PAHC. Més enllà de l'habitatge, també existeix un estret vincle amb el moviment popular i, sobretot, amb el moviment feminista de la ciutat de Sabadell. La majoria de dones estan vinculades al moviment feminista de la ciutat i participen de les diverses activitats que s'organitzen, així com també tenen estreta vinculació amb les xarxes de suport mutu veïnals.

El límit més clar que es troba el grup és la dificultat de no poder arribar a totes les dones per igual. Costa que algunes participants se sentin fortes per alçar la veu i dir la seva i, en alguns casos, es donen situacions on les companyes migrades se senten qüestionades o més petites per la seva condició, i alhora les companyes no-migrades acaben parlant per les altres, qüestió que constantment es treballa per anar deconstruint aquestes actituds tan arrelades.

Les dues potencialitats principals, en canvi, són: per una banda, la capacitat de generar espais des d'on acompanyar processos d'empoderament de moltes companyes que troben en aquest espai la primera (i potser la única) oportunitat de trobar-se a elles mateixes. Segurament sense un espai com aquest no s'haguessin plantejat mai realitzar algunes accions com parlar en públic, negociar amb la policia, fer declaracions amb premsa o altres. I la segona potencialitat és la capacitat d'agrupar dones que d'una altra manera no haurien coincidit mai entre elles, i teixir així una complicitat i sororitat que és essencial per plantar cara a tot el que ens depari la vida.

ALTRES EXPERIÈNCIES

Les AMAAS de Manresa i les dones de la PAHC Sabadell són els exemples referencials que hem volgut posar al quadern de formació perquè el primer és una experiència que ha anat una mica més enllà de la resolució de la urgència, i el segon, és el primer grup de dones que es va formar en una PAH, i que ha perdurat més en el temps. Però no volem deixar d'esmentar altres experiències del mateix caràcter que existeixen actualment al nostre moviment. “Las fieles” del Sindicat d'Habitatge del Raval, el “Grup de dones de la Xarxa d'habitatge del Maresme” o el “Grup de dones del Grup d'Habitatge de Sants”, en són alguns.

També volem anomenar l'experiència de “Llars Feministes” a la ciutat de Barcelona, un espai de coordinació de les dones dels diferents sindicats d'habitatge de Barcelona, que s'han organitzat des de fa tres anys pel 8 de març per preparar accions conjuntes i que, enguany, han organitzat també una formació tècnica no-mixta.

D'altra banda tenim constància de que, cridades per l'organització de la Trobada no-mixta del moviment per l'habitatge, moltes dones de xarxes, sindicats i PAHs van aprofitar per trobar-se i començar a reflexionar sobre la qüestió del gènere i l'habitatge i les possibilitats organitzatives al seu voltant./

Roda de premsa Llars Feministes, 2020.

Roda de premsa Bloc Gayarre, 2020.

Desnonament Bloc Llavors, 2021.

Trobada no-mixta del moviment per l'habitatge, 2020.

Dones de la Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme.

Trobada no-mixta del moviment per l'habitatge, 2020.

ESPORT **POPULAR**

Els gimnasos populars on practicar diferents arts marcial o esports de contacte, els equips de futbol o la pràctica de qualsevol altre esport col·lectiu, ens donen l'oportunitat d'interpel·lar i atraure a joves dels nostres barris i pobles, i també de l'entorn dels col·lectius d'habitatge, que d'altra manera difícilment s'aproprien als nostres espais. El jovent acostuma a veure's abocat a passar el dia al carrer a causa de la seva precarietat econòmica i sovint la festa i el consum d'alcohol o altres drogues és l'única sortida a la frustració i el desencantament. En aquest apartat volem parlar de l'esport popular, una bona alternativa d'oci i socialització, una forma de treballar valors com la disciplina, l'esforç i el compromís, una activitat a partir de la qual reforçar l'antifeixisme i l'antiracisme, una forma de transformar-nos a nosaltres mateixes, física i mentalment, a partir d'una activitat col·lectiva, sana, gratuïta i no nociva.

Tot i que la majoria d'exemples que coneixem al voltant del moviment per l'habitatge són, a banda de la breu existència del F. C. Sindicat al Poble Sec, experiències de gimnasos populars on s'hi practiquen diferents esports de contacte, intentarem parlar de manera genèrica de l'esport popular.

Així doncs, aquesta categoria fa referència als projectes relacionats amb l'esport que estan fora de la lògica del mercat i del benefici, i també de la competició professional. Volem parlar d'exemples que promouen una cultura de l'esport en contra de la lògica de la forma física moderna i del culte a la imatge. Entendre l'entrenament des de l'autogestió i la responsabilitat col·lectiva, la posada en comú de recursos i coneixements, i també de material, i no des del consum o des de l'elitisme. Volem contribuir a la creació de llocs on l'esport signifiqui compromís, passió, esforç i, sobretot, ganes d'entrenar per

estar preparades pel que calgui.

Davant d'un context de crisi estructural del sistema capitalista com el que vivim, on l'empitjorament de la vida de les treballadores és cada vegada més devastador, sovint les joves en són les més mal parades: l'atur juvenil, els problemes d'habitatge dels pares o la incapacitat d'emancipació pels lloguers impagables, així com l'augment del control policial amb les restriccions de la pandèmia, en són algunes conseqüències.

Per una altra banda l'oferta de recursos municipals destinats a la classe treballadora és totalment insuficient, i un dels sectors més ignorats per l'oferta pública són els adolescents i joves sense recursos econòmics, que no poden fer front a les despeses d'activitats extraescolars o a tarifes de gimnasos, piscines, equips esportius o altres espais d'oci. Això vol dir que molts d'aquests joves estan gairebé tot el dia al carrer, i oferir-los un lloc on poder entrenar i trobar un espai de socialització representa una oportunitat per a nosaltres. A més, ara en temps de pandèmia, molts d'aquests equipaments estan tancant intermitentment i ni tan sols es pot estar al carrer com abans.

També vivim un moment d'augment de l'extrema dreta, que es manifesta a través de propostes electorals com VOX, però també té traduccions a peu de carrer amb expressions de caire racista i feixista, que sovint passen per agressions a joves estigmatitzats. El caràcter masclista de la violència que també es manifesta al carrer, fa que moltes dones sentim la necessitat de tenir eines per poder-nos defensar a l'espai públic.

Volem parlar d'exemples que promouen una cultura de l'esport en contra de la lògica de la forma física moderna i del culte a la imatge.

Amb l'esport és fàcil generar esperit d'equip, sentiment de pertinença, una qüestió clau per agregar, fugir de l'individualisme i augmentar la moral.

Davant d'això l'esport pot ser una forma de dotar-se de mecanismes eficients d'autodefensa.

En aquest context, l'esport pot ser un punt de trobada, un ganxo que pot atraure a persones que probablement no s'aproparien d'una altra forma a un casal o un ateneu, o a una PAH o un sindicat. L'esport pot fer de canal per tal que aquestes coneguin els col·lectius del barri o poble i s'apropin a algun d'aquests projectes i coneguin altres formes de fer. És un bon vehicle per a transmetre idees, valors, generar vincles i complicitats partint d'una pràctica. El fet de participar d'un espai per interès i no per obligació fa que tot allò que es vulgui transmetre entri molt millor.

La pràctica de l'esport és un mecanisme molt interessant alhora de transmetre valors, ja que les persones que lideren-entrenen, i també els altres participants en la pràctica col·lectiva, esdevenen referents per la resta.

Amb l'esport és fàcil generar esperit d'equip, sentiment de pertinença, una qüestió clau per agregar, fugir de l'individualisme i augmentar la moral. L'esport permet crear uns vincles que difícilment es generarien amb una altra activitat i l'entrenador o persona que guia té un paper de lideratge, com a referent.

Amb la pràctica que implica la realització d'un esport, es millora el control del propi cos, és més fàcil canalitzar violència i la ràbia reprimida, cosa molt necessària sobretot pels joves.

Una altra potencialitat és que es pot treballar la qüestió de gènere. L'esport popular ens permet treballar valors i mostrar altres formes de fer les coses i relacionar-se, i quan entrenem podem trencar amb els rols establerts que ens marca la societat. Les joves poden tenir referents femenins, que les entrenadores noies, que hi hagi mínim paritat en els grups i això generi agregació per part d'altres noies.

A les dones sempre se'ns ha allunyat de la violència, quan al mateix temps som les que en rebem més i necessitem defensar-nos. L'autodefensa feminista ha sigut una eina molt utilitzada al moviment feminista per treballar amb el nostre cos i agafar seguretat davant de possibles situacions de violència.

Una característica a remarcar com una potencialitat afegida a la creació d'equips d'entrenament d'algun esport és la relació que es pot articular amb altres gimnasos o altres equips. Aquesta pràctica permet la relació amb altres projectes de la ciutat o del territori, a partir de l'organització de vetllades en el cas dels gimnasos, però també realitzant

La seva massa social eren els treballadors de la construcció que havien protagonitzat diverses vagues, així com militants de les organitzacions obreres socialistes i anarquistes.

petites lliguetes o campionats en el cas del futbol o altres esports. I a més de la relació amb altres projectes també ens permet apropar a altres moviments populars del barri, vincular-nos amb l'espai on es realitzi l'esport o fer altres activitats esportives amb altres col·lectius del moviment popular.

Finalment, l'esport popular és una eina per generar consciència i esperit antifeixista, superant les formes espontànies de to marcadament patriarcal típiques de l'antifeixisme. Practiquem l'esport d'una manera que impliqui valors, disciplina, esforç, compromís. L'adquisició de certs hàbits de disciplina que ens allunyi de vicis i de certa violència. La disciplina normalment s'entén des de l'obediència, en canvi, a partir del compromís i la constància es pot entendre d'una forma totalment diferent.

A continuació volem anomenar unes quantes efemèrides de la història

al voltant de l'esport popular que considerem que, en certa mesura, tenen l'esperit que descrivim en aquest apartat dedicat a l'esport. Comencem explicant com unes incipients Joventuts Socialistes van fundar al 1914 a Madrid, la Societat Esportiva Obrera, amb l'objectiu de canviar els costums dels joves treballadors. Aquesta societat va influir a altres agrupacions de la resta de l'estat i en els següents anys es va crear l'Agrupació Esportiva Natura, que després també va tenir seccions de futbol, atletisme i excursionisme, així com la Federació Nacional d'Educació Física Obrera. Amb la recent proclamada República, els socialistes van intentar fins i tot la formació d'una lliga de futbol independent de l'oficial. A Madrid, al barri de Cuatro Caminos, s'hi havia inaugurat l'estadi Metropolità, que era el camp de l'Athletic Club de Madrid. La seva massa social eren els treballadors de la construcció que havien protagonitzat

diverses vagues, així com militants de les organitzacions obreres socialistes i anarquistes. Quan el 1936 es produeix el cop d'Estat feixista i Madrid es manté lleial, l'Athletic Club de Madrid és intervingut per socis militants del Front Popular. Més tard, molts jugadors de l'Athletic de Madrid van combatre als fronts de guerra defensant la República.

Fora de l'estat espanyol, el 1913 havia sorgit a Gant la Internacional Esportiva Obrera, de curta existència per l'esclat de la Primera Guerra Mundial. El 1920 es va reprendre la idea i va sorgir la Federació Internacional Obrera per a l'Esport i el Fitness, que el 1927 va prendre el nom d'Internacional Esportiva Obrera Socialista, i va promoure la celebració de les olimpíades obreres i de l'Olimpíada Popular de Barcelona.

L'Olimpíada Popular de Barcelona al 1936, havia de ser un acte de celebració com a boicot i contrapès a l'olimpíada oficial organitzada per Hitler a

Berlin. Havia de tenir lloc entre els dies 19 i 26 de juliol però no es va arribar a celebrar mai degut a l'inici de la Guerra Civil. Van acudir a la cita 23 delegacions, unes sis mil persones, entre les que s'hi podien trobar regions sense el status d'independència política o organitzacions jueves perseguides pel feixisme a Europa. Era una celebració que feia gala dels principis de l'internacionalisme proletari i la fraternitat entre els pobles. La reacció normal davant de l'inici de la guerra hauria sigut la d'evacuar a les delegacions internacionals, però lluny de produir-se d'aquesta manera, molts dels atletes que havien de competir en aquella olimpíada popular van decidir quedar-se a Barcelona, enlloc de tornar a casa seva, prenent consciència de la necessitat històrica del moment, i van decidir enrolar-se a les Brigades Internacionals, formant part del front de batalla contra el feixisme.

Altres exemples del futbol popular vinculat a la política els trobem a Amèrica Llatina. El 1904 es fundà a Buenos Aires el Club Màrtires de Chicago, un equip de futbol integrat per joves afins a l'ideari socialista i anarquista que van homenatjar els llibertaris morts durant la revolta de Haymarket (1 de maig del 1886) posant el seu nom a l'entitat. Poc després es van fusionar amb el Sol de la Victoria donant lloc a la Asociación Atlética y Futbolística Unidos de Villa Crespo, el precedent de Argentinos Juniors. És aleshores també quan s'acorda que el vermell, símbol del socialisme, sigui el nou color de l'uniforme. El Club Màrtires de Chicago no és pas un cas aïllat, en aquells anys sorgiren una gran quantitat d'equips similars, com Cigareros Libertarios, Juventud Anarquista, Obreros de Puerto Alsina o Socialista Anárquico de Belgrano, entre d'altres.

El fenomen dels clubs vinculats a

l'obrerisme, el socialisme i el moviment llibertari no és patrimoni únicament de l'Argentina. Al Brasil també aparegueren equips de futbol de característiques similars, com el Libertário Futebol Clube, fundat el 1916 al barri de Campo Grande de la ciutat de Santos, un municipi portuari de l'estat de São Paulo, i que inicialment vestí de roig-i-negre. En aquesta mateixa regió brasilera aparegué a l'agost de 1913 un equip arrelat a la localitat de Santo André, promogut per treballadors italians residents a la ciutat, el Primeiro de Maio Football Club, nom amb què també van retre homenatge als morts a Chicago.

La relació dels clubs de futbol vinculats a la classe obrera en altres països de l'Amèrica del sud també és ben extensa: Bolívia, Mèxic, Xile, Uruguai... a la majoria d'aquests estats trobem algun exponent d'aquesta petjada, tot i que la majoria ja han desaparegut.

A territori europeu un dels més coneguts en el món del futbol és el Futbol Club Sankt Pauli, un club poliesportiu alemany situat al barri de Sankt Pauli d'Hamburg. Encara que és especialment conegut pel seu equip de futbol, el club té també seccions de rugbi, futbol americà, beisbol, bitlles, escacs, ciclisme, handbol i tennis de taula entre altres. La seva afició és majoritàriament comunista i anarquista, i es declara oficialment antifeixista, antiracista, antisexista i antihomòfob. El club es va fundar el 1899 com un grup informal de seguidors del futbol dintre de l'Hamburg-St. Pauli Turn-Verein 1862, i no va disputar el seu primer partit oficial fins al 1907, perquè fins llavors no va comptar amb el nombre mínim de jugadors per a formar un equip. A Alemanya, a més d'aquest club arxiconegut, també trobem el Futbol Club Union de

Berlin, vinculat a un sindicat i als moviments d'esquerres.

Per citar alguns altres exemples històrics, no podem deixar de referir-nos en aquest apartat dedicat als esports populars a l'excursionisme que, a casa nostra, està tan arrelat i ha estat molt vinculat a la qüestió nacional, la transmissió de valors i el vincle amb la terra.

Experiències més actuals que considerem referents són la gran quantitat de Palestra Popolare que hi han a tot Itàlia, que són gimnasos populars de caràcter marcadament antifeixista, o l'Hortaleza Boxing Crew de Madrid, un gimnàs que utilitza la boxa com a excusa per generar un espai de trobada entre els joves d'aquest barri popular de la ciutat i que és un dels màxims referents en aquest l'àmbit dels gimnasos populars.

El 1904 es fundà a Buenos Aires el Club Màrtires de Chicago, un equip de futbol integrat per joves afins a l'ideari socialista i anarquista que van homenatjar els llibertaris morts durant la revolta de Haymarket (1 de maig del 1886) posant el seu nom a l'entitat.

Practiquem l'esport d'una manera que impliqui valors, disciplina, esforç, compromís. L'adquisició de certs hàbits de disciplina que ens allunyi de vicis i de certa violència.

L'ESCOLA POPULAR DE BOXA DE MANRESA

L'Escola Popular de Boxa (EPB) és un projecte que sorgeix l'any 2017 a la ciutat de Manresa, habilitant el garatge de l'Ateneu Anarquista la Ruda com a gimnàs. S'inicia en un context de cronificació de la crisi econòmica generada pel capitalisme on l'oferta de recursos municipals destinats a les classes populars resultava insuficient. Un dels sectors més ignorats per l'oferta pública són els adolescents i joves sense recursos econòmics que no poden fer front a les despeses d'activitats extraescolars o a tarifes de gimnasos, piscines, equips esportius o altres espais d'oci. Els pocs equipaments municipals pensats específicament per a aquests joves restaven infrautilitzats, abocant a molts joves a l'espai públic (amb totes les potencialitats, perills i limitacions que això comporta).

L'EPB sorgeix amb l'objectiu de ser un punt de trobada més per adolescents i joves de la ciutat. Es busca fugir de l'adoctrinament, intentant això si eixamplar mirades perquè coneguin altres formes de fer a les quals estan habituades. Es treballa des de la pedagogia, cosa que implica estar obert a lidiar amb actituds i comportaments no compartits. A l'EPB la boxa és, entre cometes, el menys important. De l'EPB no es pretén que en surtin bons boxejadors: es prioritza que els joves estiguin i se sentin còmodes i a gust amb ells mateixos i els altres.

La boxa és una eina (un ganxo, un pretext) per poder treballar valors, generar vincles i complicitats partint d'una pràctica que pot generar interès. A l'escola s'ha escollit la boxa però es podria treballar també a través del futbol, del hip-hop, del break-dance, del parkour, o de tantes altres pràctiques esportives, culturals i/o d'oci que sedueixen a la joventut.

La pedagogia i filosofia de l'espai trenca amb la idea de la boxa com a pràctica esportiva agressiva i violenta i es planteja com un espai de cures i de seguretat pels joves. L'acompanyant de l'Hortaleza Boxing Crew Julio Rubio sol explicar com a l'escola ni s'esforçaven a entendre'l mentre que quan anava al gimnàs a entrenar el primer que li preguntava el seu entrenador era com estava i es preocupava per ell. En aquest sentit, es parteix de la idea que criminalitzar pràctiques concretes com la boxa <<per se>> no ajuda, ja que allò que importa són els valors que hi ha darrere i totes les pràctiques poden estar plenes de matisos i d'idees que considerem positives.

L'aposta de l'EPB intenta posar especial èmfasi en el control de l'agressivitat, en una boxa no competitiva, que potencia el creixement col·lectiu per sobre de l'individual, que empodera quan fa falta, amb poc contacte (light contact), que té en compte els ritmes de cadascú, que treballa el consentiment i està atenta a no potenciar la pressió estètica i les actituds sexistes.

Quan els joves porten un temps a l'escola s'adonen que si volen boxejar bé han de deixar l'agressivitat endarrere i segurament s'hauran anat impregnant de l'esperit de l'espai. Quan surten de l'EPB acaben sovint cansats, en pau amb si mateixos. Han pogut descarregar part d'aquesta ràbia que potser els acompanya, o se senten enfortides davant de frustracions. En totes les sessions es posa l'accent en què és una pràctica esportiva amb uns tempos molt definits: ara es pot picar, ara no. I on es posen esforços en què identifiquin com estan i exerceixin un control sobre la seva agressivitat. A més a més, amb la boxa es visualitza fàcilment com estan (si arriben més nerviosos, dispersos, enfadats, tristos,...).

La idiosincràsia d'alguns dels joves també pot ajudar a entendre aquesta visió. Són joves que per la realitat social i material que els hi ha tocat viure, viuen amb por. Tal com defensa l'Enrique Martínez Reguera, no se'ls ha de veure com a nens perillosos sinó com a nens en perill, canalla espantada. La Boxa dona l'oportunitat de

compartir un temps amb ells, de mostrar formes diverses de fer les coses, d'acompanyar-los mínimament en el seu procés vital.

Una de les altres qüestions, molt entrellaçada amb l'anterior, és la introducció de la perspectiva de gènere i la dificultat per arribar a noies o adolescents amb altres identitats de gènere. El primer any de l'EPB només van passar dues noies que anaven a acompanyar el seu xicot o el seu germà petit respectivament. En convidar-les a participar de l'espai, es van quedar sorpreses tot dient: "Jo puc boxejar?" Ni tan sols ho entenen com una possibilitat.

Per altra banda, també ha passat que a noies que els hi agradava participar de l'espai els hi han prohibit des de les famílies tornar-hi ja sigui per què no els hi semblava bé o com a forma de càstig. Des de l'EPB s'intenta treballar amb la boxa des d'una perspectiva de gènere en espais de socialització preponderantment masculins tot qüestionant la masculinitat tradicional. Per exemple intentant utilitzar una figura que els joves podrien admirar (algú que pica fort, que se sap defensar) per desmuntar-la, oferir esclatxes, veure que pots saber de boxa i pots ser atent i cuidador al mateix temps, eixamplar els models de masculinitat.

A més a més, la boxa ofereix una oportunitat per treballar el consentiment: al ser un esport de contacte cos a cos, les persones que entrenen juntes han de buscar un equilibri on se sentin a gust. Així, quan algú que està entrenant i no li agrada per què potser el piquen massa fort, se li reforça saber posar el límit, el dir que no li agrada que el piquin d'aquella manera. Per altra banda, a la persona que potser pica massa fort, se li posa consciència que pot produir dolor. Que encara que l'altra persona no ho expressi amb paraules, potser està dient que no li agrada, i si no li agrada, cal parar o afloixar el ritme.

L'EPB ha funcionat durant un o dos dies a la setmana depenent de la disponibilitat dels acompanyants al llarg dels últims 3 anys. Tot i estar pensat per una franja d'edat que aniria dels 14 als 22 anys, al gimnàs hi han passat des de nens de 8 anys fins a adults de 30 que s'han adequat a la dinàmica de l'espai. Les sessions solen tenir una participació mitjana de 6 a 12 joves, tot i que hi ha hagut dies amb una sola persona i algun entrenament aïllat fins a 30 joves.

Les sessions estan dividides en 2 parts: una primera hora on es desenvolupa un entrenament dirigit i posteriorment mitja hora més informal que es deixa perquè les participants puguin disposar de l'espai lliurement.

El grup d'acompanyants de l'EPB són els que porten el pes de l'espai i ha estat conformat per 2 o 3 persones. Fins a l'actualitat totes elles han estat vinculades a coneixements de la pràctica esportiva de la boxa però en algun moment s'han plantejat obrir-ho a altres persones que no tinguin aquest coneixement i puguin donar suport.

El vincle que té amb el grup d'habitatge de moment és de comunicació fluida. A les assemblees de la PAHC Bages s'informa de tant en tant de la possibilitat de participar de l'espai a les famílies i per altra banda en alguna ocasió puntual s'ha derivat famílies de joves de boxa amb problemàtiques d'habitatge cap a la PAHC Bages.

Tot i que la proposta política en el seu moment no sorgeix del moviment per l'habitatge de la ciutat, es recorre ràpidament a ell i a l'Escola Popular per l'àmplia implementació social que té i amb la voluntat de generar vincles i teixir xarxa. Igual que també participa de la Xarxa d'Escoles Populares de Manresa i de la Xarxa d'Estructures Populares i Comunitàries de Manresa.

D'entrada, una limitació és que per ensenyar la pràctica esportiva de la boxa es necessiten uns coneixements previs, i això fa que l'espai depengui de la disposició de poques persones i que el relleu no sigui senzill.

En el seu inici l'escola es plantejava com un espai on la boxa fos el pretext per trobar-se amb els joves per després acompanyar-los més enllà en el seu procés vital. La multi-militància fa que els acompanyaments més enllà de l'espai que es poden realitzar actualment

siguin mínims.

Fins al moment tots els acompanyants de l'EPB han estat homes, fet que dificulta la construcció de referents diversos. Malgrat els esforços posats, la gran majoria de participants han estat nois i pràcticament no hi han participat noies o persones amb altres identitats de gènere. També la idiosincràsia dels joves que participen de l'EPB dificulta que hi hagi constància: tant pel que fa als que estan estudiant a l'institut amb l'agenda plena en època d'exàmens com altres joves que estan subjectes a oportunitats laborals i d'habitatge que els hi sorgeixen a altres indrets. També passa que molts joves tenen una construcció social i un imaginari molt concret sobre què és la boxa. Sovint només veuen les parts més espectaculars i ressaltants, ignorant que és una disciplina que precisa d'un mínim esforç i unes rutines. Hi ha una contradicció entre què creuen que és i el que es troben realment.

Pel que a les potencialitats és una pràctica on encara no s'hi han trobat els límits de possibilitat, té un potencial que no s'ha acabat de desenvolupar per què manca d'hores dedicades. A destacar el vincle que es genera amb les acompanyants i l'espai per treballar valors i mostrar altres formes de fer les coses i relacionar-se: des de l'autogestió, l'horitzontalitat... També les possibilitats que gent diversa comparteixi un espai i es conegui. Es pot treballar el racisme, les diverses corporalitats i l'acceptació del cos, es poden generar dinàmiques com ara que els grans es cuidin dels petits, etc. Alhora genera pràctiques esportives saludables, intentant que cada jove se senti còmode amb el propi cos, evitant comparacions o desmitificant models de bellesa. L'EPB permet palpar les realitats de molts joves amb els quals és relativament fàcil trobar-se més enllà de la Boxa, sobretot pel carrer. Ja no veuen als acompanyants com a desconeguts i els poden arribar a concebre com un referent, a qui explicar les seves problemàtiques o acudir en cas de necessitat.

Degut a la situació d'emergència sanitària i el conseqüent confinament el projecte de l'Escola Popular de Boxa de Manresa s'ha vist afectat. En aquests moments el projecte no està actiu i està pendent de valorar les seves forces i la continuïtat de l'escola.

ALTRES EXPERIÈNCIES

A part de l'Escola Popular de Boxa de Manresa, arreu del territori comptem amb una llarga llista de gimnasos populars. Des del Gimnàs Popular Rukeli a l'Obrera de Sabadell, nascut al 2015, al Gimnàs Popular Matilde Landa de la Massana al Raval, o el Gimnàs Sant Pau també al Raval que, a més de ser un lloc on practicar esport, ha servit de refugi a moltes persones en situació de carrer, sobretot oferint dutxes i llocs on netejar-se a una gran quantitat de gent. També és conegut el Gimnàs de La Cinètica de Sant Andreu, el Subietas Boxing Club a Vallcarca o el gimnàs de l'Ateneu Salvadora Catà a Girona. Alguns d'aquests gimnasos estan participant a la Xarxa de Gimnasos Populars.

Més enllà dels esports de contacte, al març del 2021 es va realitzar una lligueta de futbol no-mixta al Forat de la Vergonya per a tots els col·lectius d'habitatge de la ciutat de Barcelona, on van assistir més de 60 persones. Tanmateix, al Sindicat de barri del Poble Sec va existir durant un temps el F.C. Sindicat, un grup de joves vinculats al sindicat de barri que entrenaven junts./

Hortaleza Boxing Crew, Madrid.

Futbol Club Sindicat (Poble Sec) a les Jornades Esportives de Can Batlló.

Escola Popular de La Bordeta a les Jornades Esportives de Can Batlló.

Gimnàs Popular Rukeli, de l'Obrera de Sabadell.

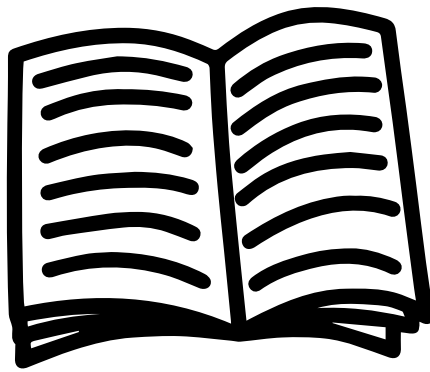

Gimnàs Popular Rukeli, de l'Obrera de Sabadell.

SENSE CULTURA
NO ES POT SER LLIBRE
ESCUELA ADULTOS "FREIRE" VERDUN

PESCADERIA
MARY

ESCOLES **POPULARS**

Amb aquesta categoria ens referim a aquells projectes que posen l'educació i la formació al centre de la seva acció política, espais que entenen l'educació com una trinxera de lluita que pretén posar esforços en la generació de consciències crítiques.

El naixement d'aquestes escoles es vincula a necessitats educatives concretes i immediates de la comunitat de lluita, necessitats diverses com poden ser l'aprenentatge d'un idioma, el suport per realitzar tasques escolars o la formació política. Aquestes escoles sorgeixen amb objectius com generar autonomia, augmentar la capacitat de fer i pensar per una mateixa, donar suport per la supervivència individual o facilitar obtenció de titulacions acadèmiques. Però més enllà de cobrir aquestes necessitats, l'aposta per les escoles populars neix com a forma de generar organització col·lectiva i consciència crítica.

Les escoles populars, en més o menys mesura, es basen en la proposta de les pedagogies crítiques i, en concret, de l'educació popular, que pretén generar consciència de la realitat social i alimentar la voluntat de canviar-la. És a dir, que busca provocar pensaments profunds que problematitzin amb la realitat en què vivim i doni eines per transformar-la. Així doncs les escoles populars aposten per una pedagogia compromesa, polititzada, que pren partit i que es posiciona. Tenen una intencionalitat política clara que és emancipadora enfront de les estructures de dominació i que pretén contribuir a l'enfortiment dels sectors oprimits com a subjecte històric capaç de protagonitzar el canvi social.

A les escoles populars es tendeix a una relació pedagògica horitzontal on l'acompanyant orienta el procés d'aprenentatge a través d'una recerca que pretén ser creativa, inquieta i esperançadora. Es busca partir de la situació

històrica concreta dels participants en el procés educatiu i generar un diàleg conscient i planificat. Circumstàncies reals i concretes que tot seguit s'han de poder abstraure per tal d'arribar a entendre el fenomen social al que pertanyen. Es tracta d'una relació dialèctica entre pensament i acció: a partir de la pràctica, es pensa o es reflexiona (es teoritza) sobre aquesta pràctica i a continuació es torna a practicar, però entenent millor el que es fa.

En aquesta línia, quan parlem de "formació", pensant en les Escoles Populars del moviment per l'habitatge, on s'hi aprenen idiomes, capacitats bàsiques o s'hi fa formació política per al poble, ho fem des de la perspectiva d'ésser part activa d'un procés de formació de classe en marxa. Aquest fenomen s'expressa de manera diversa en les trobades entre perfils a priori tan diferents com estudiants precaris i els treballadors migrants sense papers, la classe mitjana en vies de descomposició i les famílies obreres més humils, o pensionistes a qui han tret la casa i joves que no podran mai pagar-se-la.

L'intercanvi de posicions i coneixements entre aquests segments de la classe treballadora es dona perfilant una experiència comuna: la de viure sota la condició de desposseïts en l'actual societat capitalista. Ja sigui per vies organitzatives, per la resposta espontània als problemes del dia a dia, per vies culturals o per relacions locals i comunitàries. La maduració d'aquest procés

camina cap a la constitució d'un subjecte col·lectiu que no només es reconeix com a receptor de la misèria i l'exploatació, sinó que es disposa a transformar d'arrel el món.

Entenem que estem a una fase molt primària d'aquest procés, després de que les societats occidentals hagin passat per la picota d'una ofensiva tècnica, política, militar i cultural, la del neoliberalisme, que va aconseguir imposar d'una manera gairebé totalitzant un sentit comú hegemònic per a tota la població: que vivíem en un món d'individus aïllats. En crisi tal relat ara, està per veure si el procés de formació d'un subjecte col·lectiu va a bon port gràcies a l'acció de les capes més conscients i actives d'aquest, o bé s'estavella contra els esculls que es presenten, que no són pocs.

Per a la potenciació d'aquest procés de subjectivació en el si de la lluita per l'habitatge, hem entès que la capacitat i la formació popular són dos elements claus. Des d'aquest punt de vista, en paral·lel a la capacitat i l'ensenyament dels continguts que s'imparteixen i al cobriment de les necessitats de la comunitat, les Escoles Populars compleixen tres objectius amplis, en referència a la tasca general de construcció d'un subjecte de lluita i a enfortir el moviment:

En primer lloc, són espais claus per reforçar el sentiment de pertinença a una comunitat en lluita i l'ètica comuna. En segon lloc, multipliquen la

Tenen una intencionalitat política clara que és emancipadora enfront de les estructures de dominació i que pretén contribuir a l'enfortiment dels sectors oprimits com a subjecte històric capaç de protagonitzar el canvi social.

capacitat d'acció i organització dels i les companyes, o bé assenten les bases de futurs i futures militants. En tercer lloc, són espais des dels quals podem implementar la formació política i el debat ideològic més enllà d'allò exemplar o del conflicte quotidià. En el moviment per l'habitatge s'hi dona una manera de fer política molt vivencial, vinculada al conflicte quotidià, a l'autodefensa i a la intensitat de la lluita i de les respostes que cal donar a la misèria creixent. Si bé això en fa una fortalesa, en tant que és capaç d'agregar a moltes persones passant per sobre de biaixos ideològics, i en base a les necessitats, també posa límits a la capacitat d'aprofundir en debats i

formació polític-ideològica. Les Escoles Populars, en el marc d'una classe, són espais propicis per plantejar aquells debats o formacions que no tenen cabuda en l'assemblea setmanal d'afectades, a causa dels seus ritmes o estructura.

Aquestes escoles i escoles nasques des de fa uns anys al voltant de col·lectius del moviment per l'habitatge català no surten del no-res, s'inspiren en la llarga tradició d'autoaprenentatge i formació de les desposseïdes: un fil històric on la capacitat i la difusió d'habilitats i coneixements entre els diferents segments de les classes populars és el revers constructiu del conflicte polític, del xoc entre dos mons, una

L'educació Popular a Amèrica Llatina com a corrent pedagògica que sorgeix a principis dels anys 70 del segle XX amb la proposta d'educació alliberadora impulsada pel Moviment de Cultura Popular liderat per Paulo Freire a Brasil.

activitat recíproca en el sí de la qual es realitza el refós del qual neix el subjecte revolucionari capaç d'entrar en conflicte amb les classes dominants.

En són un bon exemple, L'Educació Popular a Amèrica Llatina com a corrent pedagògic que sorgeix a principis dels anys 70 del segle XX amb la proposta d'educació alliberadora impulsada pel Moviment de Cultura Popular liderat per Paulo Freire a Brasil. Com a acció educativa emancipadora l'Educació Popular ha tingut estreta relació amb corrents com la comunicació alternativa, el feminisme popular, la teologia de l'alliberament o la investigació acció participativa. Alhora el seu plantejament pedagògic segueix el fil històric de Simón Rodríguez durant la lluita per la independència on planteja la necessitat d'una educació que havia de permetre deixar de ser esclaus de mercaders i clergues, pels intents de construcció d'universitats populars durant la primera meitat del segle XX a Perú, El Salvador i Mèxic o per les experiències de construcció d'una escola pròpia lligada als sabers aymara i quechua com l'escola Ayllu de Warisata a Bolívia.

En els seus inicis, l'àrea central de l'educació popular va ser l'alfabetització de persones joves i adultes, tot i que molt aviat es va ampliar a la formació de dirigents d'organitzacions i moviments socials.

Tot i l'heterogeneïtat de les seves postures i àrees d'acció algunes de les característiques que es poden destacar de l'educació popular són: lectura crítica de l'ordre social i intencionalitat emancipadora cap a societats que superin la dominació; contribució a la constitució dels sectors populars com a subjectes de transformació a través de l'enfortiment dels seus processos d'organització i lluita; i creació i pràctica de metodologies de treball dialògiques i participatives, com la construcció col·lectiva de coneixement o el diàleg de sabers.

Seguint la línia pedagògica d'autors com Paulo Freire, i molts altres, el Moviment de Treballadors Rurals Sense Terra de Brasil (MST) genera espais educatius des d'on respondre a les necessitats dels seus militants i transformar les vides dels camperols de Brasil. L'aposta educativa del MST es plasma

amb la creació d'un sistema educatiu propi, que comprèn àmbits d'educació formal i no formal, i que inclou des d'escoles primàries i secundàries fins a una universitat i també centres de formació. En aquest sentit, la lluita per espais d'educació formal i la finalitat que els coneixements adquirits siguin acreditats mitjançant títols oficials és un punt nou plantejat pel MST. També en aquest sentit l'estratègia d'interpel·lar l'estat per aconseguir objectius i la reivindicació que les escoles siguin escoles estatals a la vegada que mantenen la seva autonomia.

En segon lloc, l'educació dins del MST abasta no sols els àmbits específicament educatius sinó que engloba tota la vida de l'organització. La pràctica educativa del moviment s'expressa de quatre formes concretes: els processos organitzatius constitutius de processos pedagògics, la formació per tasques de producció dins del moviment, la formació política i l'educació escolar per infants i adults. Pel que fa a l'educació escolar el MST construeix escoles pròpies de l'organització defensant que l'ensenyament oficial no atén les necessitats de formació dels seus membres pel fet que en una societat de classes l'educació dominant és l'educació de les classes dominants. Els principis pedagògics que planteja el MST són: relació entre teoria i pràctica, combinació metodològica entre processos d'ensenyament i capacitació, realitat com a base de producció del coneixement, continguts formatius socialment útils, educació per i pel treball, vincle orgànic entre processos educatius i processos polítics, vincle orgànic entre educació i cultura, gestió democràtica, autoorganització estudiantil, creació de col·lectius pedagògics i formació permanent d'educadors i educadores, actituds i habilitats d'investigació, combinació entre processos pedagògics col·lectius i individuals.

Cal destacar els vincles que el MST manté amb organitzacions socials de tota Amèrica Llatina i que ha permès nodrir altres experiències d'educació popular. Un exemple en són els cursos realitzats a l'Escola Nacional Florestan Fernandes que neix l'any 2005 i es consolida com espai de formació política de militants de moviments populars i

La pràctica educativa del moviment s'expressa de quatre formes concretes: els processos organitzatius constitutius de processos pedagògics, la formació per tasques de producció dins del moviment, la formació política i l'educació escolar per infants i adults.

organitzacions d'arreu del món.

En el marc d'aquestes experiències cal parlar també de la proposta pedagògica de l'Educació Autònoma Zapatista que neix amb l'aixecament zapatista (1994) i l'establiment dels municipis autònoms i que es va desenvolupant i estructurant lentament en el territori rebel a través del qüestionament del sistema educatiu oficial i centrant-se a respondre col·lectivament la necessitat d'una educació real per les comunitats. És una proposta que dialoga amb l'educació popular i que alhora va més enllà en partir d'una epistemologia del Sud i que es basa en la cosmovisió maia. El plantejament educatiu és per una educació revolucionària, insurgent, crítica i autònoma que es basa en la noció d'educació verdadera (amb, de, des de i

cap a) la comunitat i contra els valors i conductes colonialistes. Es tracta d'una educació creada per la comunitat i és aquesta la que determina els continguts i el disseny de l'aprenentatge. En aquest mateix sentit les escoles autònomes zapatistes es gestionen amb la participació de les famílies i comunitats.

També el Black Panther Party va posar el focus en el treball comunitari mitjançant els programes de supervivència, que tenien l'objectiu de pal·liar necessitats bàsiques de la comunitat negra i crear espais alliberats i controlats pel poder popular. En aquest sentit no s'entien els programes com un fi en si mateix sinó com un mitjà per cobrir les necessitats immediates de la comunitat i incitar-la, al mateix temps, a l'autoorganització col·lectiva

i a la conscienciació política. Aquests programes es van dur a terme des de mitjans dels anys seixanta fins als anys vuitanta i es van aplicar en diversos àmbits: clíniques mèdiques, serveis d'ambulàncies, programes cooperatius d'aliments, programes de distribució de roba, programes de suport econòmic als presos, programes d'habitatge cooperatiu, programes d'esmorzars per nens i nenes, etc. Alguns d'aquests programes, com les Escoles d'Alliberament, van posar el focus en la qüestió educativa. Convé destacar l'Escola Comunitària d'Oakland que sorgeix com a necessitat de donar suport a nens i nenes que formaven part d'un sistema d'educació desigual que tendia a produir millors escoles pels barris rics que per les àrees pobres de la ciutat. També neix per

cobrir mancances quant a contingut sobre la història negra i per promoure el pensament revolucionari i la consciència cultural. A l'escola es va implementar un model educatiu allunyat del sistema oficial i basat en l'anàlisi crític de la realitat i la promoció del debat col·lectiu discutint informacions i notícies per extreure'n conclusions. També es fomentava la participació dels alumnes promovent la creació de comitès juvenils que tenien capacitat d'escollir sobre les activitats de l'escola.

Al nostre territori trobem experiències com la dels Ateneus obrers o Ateneus populars, associacions conformades durant les últimes dècades del segle XIX i inicis del XX que van constituir un dels pilars del procés d'educació i formació de classe. Consideraven la seva tasca de difusió cultural com una arma important per l'emancipació social amb postures ideològiques diverses que anaven des del republicanisme a l'obrerisme. Solien desenvolupar una variada activitat cultural que podia incloure cursos formatius, debats, conferències, velades literàries o biblioteques culturals.

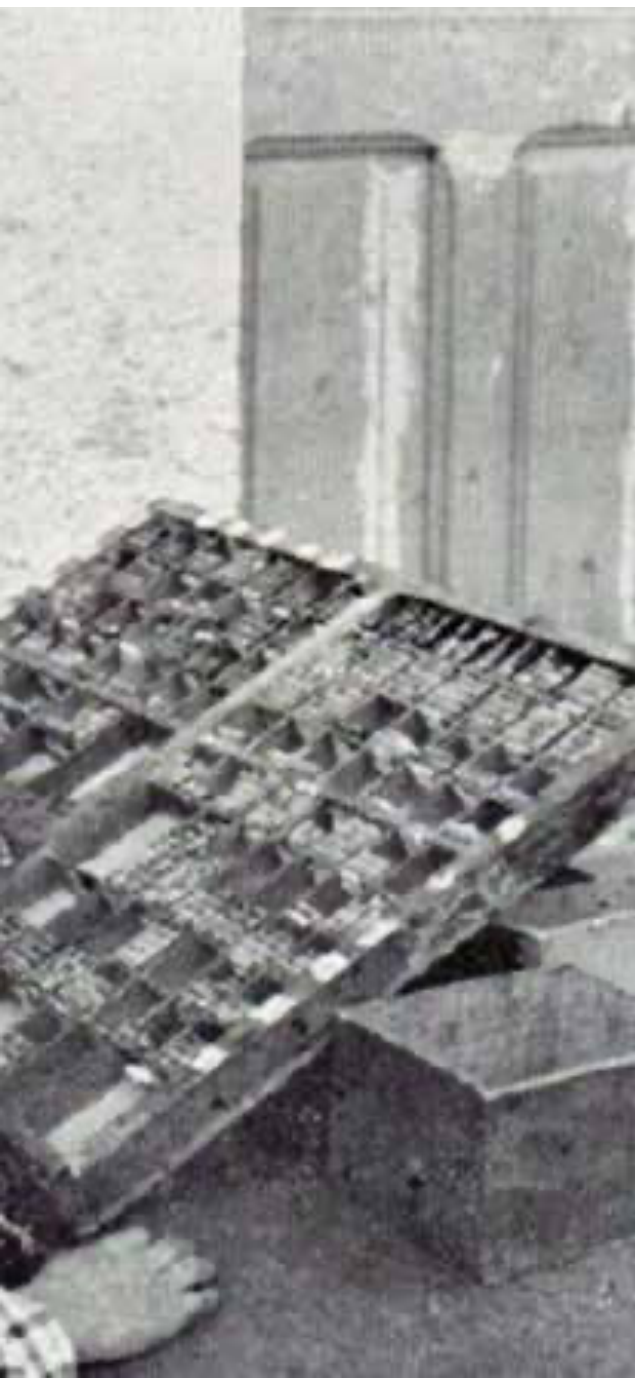
Alguns d'ells, de perspectiva llibertària, destacaven la seva orientació educativa i formativa de cara a la capacitat de la militància i dels treballadors en general. Alhora eren considerats espais prototípics d'una sociabilitat positiva i d'una ètica pròpia. Cal dir també que en el conjunt de la militància i de les diverses tendències no totes eren partidàries de sobrevalorar el paper dels ateneus i a voltes s'advertia a la joventut que no desatengués les seves tasques sindicals i plantejaven que les accions que es duïen a terme en els ateneus —principalment la tasca formativa— no eren urgents i que portaven a certa dispersió de les energies militants.

Els ateneus també van desenvolupar accions més enllà de la tasca «cultural». És el cas, per exemple, dels ateneus llibertaris de les barriades madrilenyes en els dies i setmanes posteriors als 18 de juliol de 1936 on aquests centres van dur a terme tasques associades a la vida social i econòmica dels barris com l'aprovisionament de menjar, la seguretat i reclutament de voluntaris, la creació de comitès de defensa o la confiscació de finques i béns, entre altres.

L'Escola moderna i les escoles racionalistes també van tenir un paper important. L'Escola Moderna es basà en els principis pedagògics establerts per Francesc Ferrer i Guàrdia. Oberta al carrer Bailén de Barcelona i en funcionament intermitentment entre agost de 1901 i 1906 és el clar exponent de la corrent pedagògica racionalista. Alguns dels principis de l'escola moderna eren la coeducació de nens i nenes, l'ensenyament laic, antiautoritari, universalista i que posés fi a l'ensenyança repressiva. Després de l'assassinat de Ferrer i Guàrdia les idees racionalistes es seguien desenvolupant creant-se escoles com l'Escola de l'Ateneu Racionalista de Sants (1917) basada en l'antiautoritarisme, la coeducació, l'educació

Consideraven la seva tasca de difusió cultural com una arma important per l'emancipació social amb postures ideològiques diverses que anaven des del republicanisme a l'obrerisme.

integral, etc. A partir de 1917 hi ha una forta expansió d'escoles racionalistes i laiques com és el cas de l'Escola Germinal (1933). Amb l'esclat de la guerra civil aquest moviment pateix un gran impuls, s'arriben a desenvolupar fins a 29 escoles racionalistes només a l'àrea de Barcelona i es crea el del Consell de l'Escola Nova Unificat amb l'objectiu de crear una xarxa d'escoles racionalistes a escala estatal.

També en aquest context destacar la influència de la pedagogia de Celèstine i Elise Freinet i la creació de grups com Batec, una associació de mestres creada a Lleida amb l'objectiu d'estendre el mètode Freinet.

Destacar també la creació de l'escola de militants d'Aragó l'any 1937 a Monzó (Osca) que va ser fundada per Fèlix Carrasquer i que tenia l'objectiu de formar als nous combatents i dur a terme formacions sobre agricultura, sociologia, comptabilitat, etc.

L'Agrupació Mujeres Libres també va situar l'educació com una de les seves prioritats. Per això seguint l'essència de les escoles racionalistes van organitzar activitats culturals i educatives com campanyes de promoció de la lectura, tertúlies literàries, biblioteques, cursos d'educació sexual, etc. L'octubre de 1937 van crear el Casal de la Dona Treballadora a Barcelona, en el que més de 600 dones van rebre formació integral que abastia des d'alfabetització fins a gramàtica, història, idiomes, mecanografia, mecànica, electricitat,

organització sindical, sociologia, economia o cultura general.

A mesura que la guerra civil avançava els seus esforços es van anar concentrant en l'atenció als soldats del front i a les persones refugiades, portant llibres i organitzant actes culturals al front o cobrint necessitats a la rereguarda creant guarderies o menjadors populars per les famílies que arribaven de les zones ocupades.

Amb l'arribada del franquisme i la repressió aquests projectes seran eliminats i els seus integrants afusellats, empresonats o exiliats. Tot i això a partir dels anys cinquanta es va reconstruint la memòria històrica de l'ensenyament racionalista a través d'informes clandestins, publicació de llibres a l'estranger o el testimoni d'exiliats. Això facilita que als anys seixanta sorgeixin grups de pedagogs interessants en recuperar la història de l'ensenyament racionalista creant l'any 1965, i de forma clandestina, l'associació de mestres Rosa Sensat i Escola d'Estudi.

Cap els anys setanta i vuitanta sorgeixen moviments de renovació pedagògica i experiències com l'escola Paideia creada a Mérida l'any 1978 o l'Associació per la correspondència i la impremta escolar que treballa, de manera camuflada per evitar la censura franquista, en base als principis de la pedagogia Freinet. Amb la fi del règim franquista es convertirà l'any 1997 en el moviment cooperatiu d'escola popular (M.C.E.P) que segueix funcionant actualment.

També la pedagogia impulsada per l'educador Paulo Freire va contribuir a augmentar l'interès per l'educació d'adults i va influir en la configuració dels projectes educatius i en l'aposta per l'educació per transformar la societat. D'aquí sorgeixen les escoles d'adults nascudes als 70 com a iniciativa dels moviments veïnals per donar resposta a les necessitats educatives dels barris populars i com a aposta per contribuir a enfortir el teixit cultural reivindicatiu que va acompanyar les lluites per la millora de la qualitat de vida als barris obrers. Algunes d'aquestes experiències són l'Escola d'Adults Freire a Nou Barris, nascuda el 1971 i destinada sobretot a alfabetització de dones, o l'Escola Popular de la Prosperidad a Madrid.

Escoles per infants i joves: **ESCOLA POPULAR DE LA BORDETA**

El projecte de l'Escola Popular de la Bordeta es comença a pensar l'any 2017-2018 i comença l'activitat el curs 2018-2019. Situada al barri de la Bordeta (districte de Sants-Montjuïc de Barcelona), l'Escola Popular neix en un barri amb una llarga trajectòria política i associativa i un motivador present d'iniciatives de pedagogia crítica. Només com a exemple, recordem les cooperatives obreres de principis del segle XX i la forta tasca, també a nivell pedagògic, que encapçalaren.

Agafant com a referència el projecte de l'Escola Popular de Manresa, l'Escola Popular de la Bordeta busca, des del primer moment, donar resposta a dues necessitats: d'una banda, oferir un espai al barri per a i de les més petites fora de l'horari escolar i sense cost econòmic; d'altra banda, oferir un espai crític, és a dir, un espai on, per exemple, treballar amb tota la verticalitat de l'aprenentatge a l'escola ordinària, tot entenent que l'aprenentatge es pot donar en molts altres contextos i de moltes altres maneres. El projecte va adreçat a nens i nenes que cursin educació primària i secundària del barri donant preferència a les famílies del Bloc la Bordeta i del Grup d'Habitatge de Sants, i vol ser un punt de suport a les necessitats educatives dels infants, acompanyant-los amb les coses que els interessin, que realment els interpel·len i que necessiten, un espai on jugar i aprendre.

El col·lectiu que forma el grup d'acompanyants ha anat variant al llarg dels anys però sempre ronda al voltant d'unes vint persones, sobretot joves i moltes d'elles dones, amb diferents experiències i trajectòries però que comparteixen la voluntat de repensar el model educatiu, entenent la pedagogia com un procés transformador de la societat i de la manera de relacionar-nos,

i que tenen la voluntat de construir respostes diferents a les que el sistema actual ens imposa.

L'activitat principal de l'escoleta gira al voltant dels acompanyaments a infants i joves, que consisteixen en el següent: d'una banda, de dimarts a divendres a les tardes, es fan acompanyaments amb un grup estable i un dia estable, cada dia hi ha un grup diferent d'una franja d'edat.

Cada grup organitza el temps i l'espai responen a les necessitats concretes que tingui, però a principi de curs es decideixen els temes que es treballaran de manera explícita o s'utilitzaran per a donar un fil conductor a les activitats d'un trimestre, de manera que tots els grups treballin al mateix moment el mateix tema. L'antiracisme, el dret a l'habitatge o la crisi climàtica en són alguns exemples. El format que es procura aplicar és combinar les activitats de reforç escolar al mateix temps que generar un espai de reflexió, de transformació i de seguretat i confiança.

L'altre tipus d'acompanyament és el que es fa conjuntament amb el Grup d'Habitatge de Sants (GHAS) durant l'espai de l'assemblea d'habitatge, per tal de crear un espai per a les petites que venen amb les seves famílies a les assemblees. A vegades també s'organitzen sortides o altres activitats fora d'aquests horaris.

El projecte gira en torn a quatre grans objectius de treball que defineixen la manera de fer del col·lectiu: l'educatiu, l'habitatge, la comunitat i l'horitzontalitat. L'escoleta agafa els valors de la pedagogia crítica i l'educació popular, esdevenint un espai de transformació social des d'on prendre consciència de les opressions que ens travessen i d'aquelles que reproduïm.

En definitiva, un espai d'on nodrir coneixements diversos que vagin més enllà dels previstos en el sistema educatiu formal. Amb el concepte popular, de fet, i recollint les principals premisses de l'educació popular llatinoamericana i de totes les corrents que l'han seguit, es busca convertir en qüestions centrals

del projecte elements com l'aprenentatge bidireccional, el trencament de rols, la posada en valor les experiències i els coneixements de totes. Un dels objectius de l'Escoleta és fer que aquesta sigui un espai obert i que permeti la participació a totes les persones, grans i petites, que hi participen directa o indirectament, un espai on trencar amb la verticalitat dels projectes educatius o de lleure més convencionals i on qüestionar totes aquelles relacions de poder que es donen en aquests espais.

El projecte té presents tots quatre objectius en tot allò que fa (plantejament de les activitats, procés de presa de decisions, configuració de les comissions de treball, dinàmiques en els diferents espais.). A final de curs, s'avalua com s'han treballat aquests objectius de diferents maneres.

Més enllà dels quatre objectius generals, al llarg del primer any de funcionament, també es van acordar una sèrie d'eixos transversals que conformarien els fonaments del projecte, travessant i donant forma i contingut a totes les dimensions, processos i dinàmiques que integra l'Escoleta. És a dir, el conjunt de principis dels què parteix, des d'on es mira i amb els què es defineix: anticapitalisme i desigualtats, feminisme i diversitat sexual, antiracisme, cooperació i suport mutu, ecologisme i no-violència.

L'Escoleta s'organitza amb una assemblea general setmanal. Aquesta assemblea consta dels següents espais:

un espai de cada grup d'acompanyament per comentar situacions, problemes o dubtes; un espai de les comissions de treball, un espai per punts que es treballen a l'assemblea general on s'aborden els debats i la presa de decisions del que afecta a tota l'escoleta, acompanyants, peques, famílies i entorn.

Les comissions de treball, ara mateix són les següents: Pedagògica, secretaria, barri i local.

Tant el grup d'acompanyants responsables a cada dia de la setmana, com les comissions de treball, tenen ritmes i dinàmiques diferents per a reunir-se i treballar que depenen de les integrants d'aquestes. A l'Escoleta, tant en les seves comissions com a l'assemblea general, hi participen persones que no necessàriament han de fer

acompanyaments.

Un dels objectius de l'Escola Popular és enfortir els lligams amb les famílies del Bloc de La Bordeta i el GHAS per generar una comunitat més forta.

L'Escoleta està situada als baixos del Bloc La Bordeta, un edifici expropiat de les mans de la Sareb per a real·lotjar-hi famílies, i és el mateix local on es reuneix el GHAS. Així doncs la vinculació comença per compartir l'espai però és múltiple. Els dos col·lectius treballen conjuntament de forma regular, organitzant activitats conjuntes, però també espais més quotidians com àpats, converses, espais de trobada, etc. Algunes acompanyants també militen al GHAS, l'espai d'acollida per a les criatures durant l'assemblea del GHAS està dinamitzat per les acompanyants de l'escola, que també fan suport en moments clau com per exemple desnonaments, manifestacions, o es fan càrrec de les petites en els moments que el GHAS ho necessita. Hi ha molts moments d'aquests que fan que la comunitat s'enforteixi.

El fet de generar teixit comunitari dins de l'escoleta i en aliança amb les famílies del Bloc i del GHAS passa també per implicar-se activament en la xarxa de suport generada al voltant d'aquests espais, per exemple, assumint de manera col·lectiva, les tasques de cures durant les convocatòries per aturar desnonaments, alliberant d'aquestes tasques a les persones (majoritàriament dones) que estan a primera línia per la lluita per l'habitatge.

D'altra banda l'escola participa a l'Assemblea del Barri de Sants, l'espai de trobada, organització i mobilització de tots els col·lectius actius del barri, que organitza per exemple les festes alternatives, i també té vincle amb gairebé tots els espais i col·lectius del barri, fent ús dels espais per visites, activitats, intercanvis, com per exemple l'Horta

Alliberada, Can Batlló, Can Vies, el Casal Independentista Jaume Compte o el Casal de Joves.

Una de les principals dificultats amb les que s'han trobat ha estat la relació amb les famílies, prenent, aquesta, diferents formes.

En primer lloc una problemàtica de vinculació o implicació amb el projecte (vinculació que ha anat generant-se al final a partir del vincle que les famílies han anat fent amb les acompanyants i, a la llarga, entre elles). En segon lloc una problemàtica a nivell comunicatiu o lingüístic (com es comuniquen les coses, per quins canals, en quin idioma, la manca de respostes o les no aparicions a les convocatòries).

I finalment una problemàtica organitzativa o logística (relacionada amb els horaris de les classes).

Un altre debat pendent és el de com abordar el moment en què Serveis Socials, o l'escola ordinària contacta amb les acompanyants (o elles s'hi posen en contacte) per motius referents a les petites. Molts cops les posicions, discursos i accions de la institució educativa entren conflicte amb la manera com l'escola popular concep el procés de desenvolupament dels infants i com la família i l'entorn formal i informal hi intervenen; centra el "problema" en la família, responsabilitzant-la del que observen en la criatura, traient el focus del sistema i les seves desigualtats i opressions estructurals.

A nivell intern, la principal dificultat és la poca estabilitat segons l'època del curs, ja que a vegades minven les forces, i costa donar a l'abast en tots els fronts oberts més enllà dels acompanyaments diaris: local, acompanyaments, auto-formacions, vincle amb el GHAS, vincle amb el barri...

Una de les majors potencialitats és la de poder dotar-nos d'espais on posar en dubte com s'entén tot allò referent al procés d'ensenyament-aprenentatge a l'escola ordinària, plantejant-lo des d'espais on es trenca amb la figura de mestre contemporània, on s'entén que l'aprenentatge no va en una sola direcció i que es pot donar aquest procés amb la gent amb la que compartim la vida. És quelcom irrenunciable no amb la pretensió de substituir la formació reglada si no amb l'objectiu de crear

espais on aprendre de manera diferent, de forma autoorganitzada i creant una comunitat forta.

El fet de néixer vinculades al Grup d'Habitatge de Sants, de néixer amb un objectiu molt clar d'estar lligades al moviment d'habitatge, fa possible que l'Escoleta tant per la pròpia activitat, la del dia a dia, com per tasques puntuals que es puguin derivar en moments concrets de la lluita per l'habitatge, sigui una eina útil per a fer més sostenible la lluita i per crear lligams forts entre les veïnes del barri a través de l'autoorganització, del suport mutu, de treure'ns les castanyes del foc, creant així comunitats vives i combatives.

Aquestes potencialitats, de crear lligams forts i teixit al barri, no només s'enfoca arrel del vincle amb el grup d'habitatge, també amb tots aquells espais i veïnes del barri amb els que comparteix espai, quotidianitat, oci i objectius enfront la postura que ha de prendre el barri davant tots aquells atacs que pateix.

Escoles per Adults: **LA MADRASSETA de l'Obrera de Sabadell**

La Madrasseta és l'Escola Popular del Sud de Sabadell, situada al Centre Social L'Obrera. El seu principal objectiu és crear comunitat tot compartint coneixements i s'hi fan, sobretot, dues tasques:

Per una banda, una tasca de "xoc": la cobertura de necessitats educatives bàsiques de veïns i veïnes de Sabadell, on hi ha més demanda de classes de català i castellà per a nouvinguts, que no pas oferta, dins del circuit institucional i d'associacions vinculades a aquest. A la Madrasseta miren de cobrir aquest buit fent classes de català i castellà des de l'autoorganització. A més, dins d'aquest grup s'hi acabava treballant també sovint l'alfabetització. A la tasca de xoc també s'hi ha afegit el repàs escolar per a infants i joves de famílies que, o bé no tenen els recursos per acadèmies privades, o bé no tenen les eines per fer el repàs a casa i la preparació d'exàmens de nacionalitat.

D'altra banda, hi hauria la línia d'ensenyament d'idiomes i difusió de cultura des de la gratuïtat i allò popular. Entendre que per aprendre per reforçar l'anglès, per aprendre algun idioma nou o millorar el nivell de lectura en la teva segona o tercera llengua, no sempre tot ha de passar per l'ensenyament privat, les acadèmies a preus exorbitants o el cadascú fent-s'ho a casa seva. Algunes de les matèries impartides fins a dia d'avui són: Català, Castellà, Àrab (clàssic i darija), Llengua de signes català, Intercomprensió llengües romàniques, Anglès (molts nivells), Francès, Itàlia, Repàs primària i secundària, i Preparació d'exàmens oficials. A aquesta línia, també hi han afegit, darrerament, una part cultural deslligada dels idiomes: clubs de lectura, curs de filosofia, lectures polítiques, guitarra i un curs de pintura.

El Centre Social l'Obrera de Sabadell va ser ocupat el 2015, partint d'una campanya a nivell de ciutat que reclamava per la recuperació de l'espai comú, de la que participaven diversos agents polítics de la ciutat. L'Obrera, batejada amb el nom de l'històric local del moviment obrer sabadellenc

d'abans de la guerra civil, ha anat creixent amb els anys des de la filosofia de ser una casa del poble, oberta al veïnat, des d'un punt de vista d'amplitud i obertura ideològica, amb la voluntat de treballar a partir de les necessitats materials, simbòliques i de realització dels barris del sud de Sabadell, que no pas des d'una marcatge ideològic molt fort. Així és com diversos projectes han anat veient llum aixoplugats sota el paraigua de l'Obrera, un d'ells la Madrasseta.

La idea va néixer farà uns 3 anys, cap al 2017, de manera més espontània. "Fem un Escola?..." Una sabia anglès, l'altre podia fer català, l'altre francès... Així van decidir fer una escola d'idiomes, sense massa fons, simplement perquè agradava. Entre un militant de l'Obrera i una persona aleshores externa, que es va apropar interessada en la idea, va començar a potenciar-se el projecte i es va muntar el primer curs, aconseguint voluntaris per les classes i difonent una primer oferta de diferents idiomes.

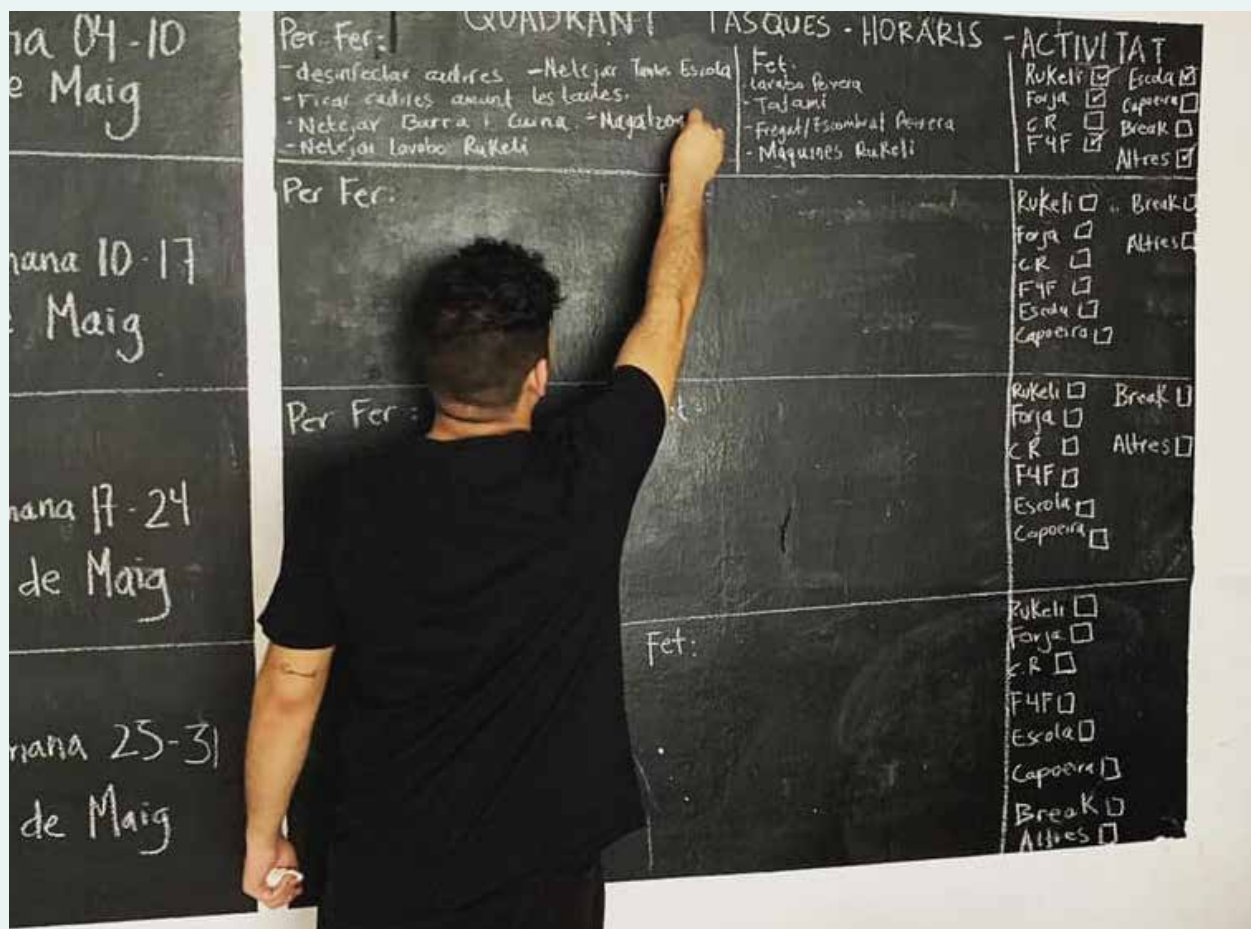
A partir d'aquí, tot va agafar consistència i es va anar construint la reflexió sobre el fons: la necessitat d'oferir cultura i idiomes fora del circuit mercantil i pensada des de lo popular, les necessitats bàsiques d'aprenentatge per a nouvinguts que esmentàvem abans.

La Madrasseta s'organitza per cursos: cada setembre, comença la tasca d'organització del curs. A nivell general, s'encarrega la de coordinació o direcció de l'escola un grup reduït d'unes 3-4 persones. D'aquestes persones,

algunes fan de professors, d'altres no, simplement són de l'Obrera. Aquesta és la gent que inicia cada curs.

El primer pas que fa aquest grup de coordinació per iniciar el curs és reunir un equip potent de voluntaris que puguin impartir les classes. Es van fixant gent via contactes i també es fa una petita campanya comunicativa. Un cop esta mitjanament sencer l'equip de voluntaris, es realitzen reunions per dissenyar el catàleg de classes, els horaris i es forma un grup de whatsapp que coordinarà a tots els i les professores voluntàries. A banda d'aquestes primeres, les reunions entre l'equip es fan sempre de manera puntual, mai no s'ha aconseguit una dinàmica o regularitat. Serveixen més com un element de cohesió entre els i les voluntàries.

Quan està llest l'equip i el catàleg, es formen els grups: les inscripcions es gestionen a través d'una campanya per XXSS i un sistema de google-forms on s'inscriu la gent. A partir d'aquí, comencen les classes! A nivell de finançament, les classes són del tot gratuïtes però es demana una quota d'inscripció de fins a 20€ per material als alumnes. A nivell de participació, han pres part del projecte uns 15-20 professors i professores voluntàries, i un total d'uns 130 alumnes. Hi ha una rotació important d'alumnes cada curs, per exemple, els que vénen directament d'associacions de nouvinguts acostumen a fer només un curs. Hi ha d'altres grups, però, que es mantenen molt, com el de llengua de signes. Cal destacar el perfil variat d'alumnes i professors i sobretot,

que moltes de les persones que s'apropen mai havien estat o format part de l'Obrera abans.

Quan ha estat necessari, s'han fet jornades de feina per habilitar l'espai de les classes, jornades en les que alumnes i voluntaris de tots els grups coincidien. Altres moments de cohesió s'han donat en berenars i festes de final de curs, no sempre s'han fet, però quan s'ha provat la valoració és molt bona.

A nivell simbòlic, es va decidir batejar amb noms de pedagogs i pedagogues rellevants les aules en ús: aula Makarenko, aula Antón Makarenko, aula Malala Yousafzai, aula Paulo Freire, aula Hypàtia d'Alexandria.

Pel que fa a la metodologia: la idea en un inici era formar als professors, però a la pràctica mai s'ha arribat a fer, cadascú s'ha espavilat i les classes les dissenya i decideix cada professor, la direcció en tot cas coordina. La qüestió dels nivells en els idiomes es va decidint d'una manera bastant improvisada i van fluctuant.

En aquest cas, no hi ha un vincle directe amb la PAHC Sabadell. En

general, és el vincle, estret però no formal, de l'Obrera amb la PAHC: la gent del col·lectiu d'habitatge sent l'Obrera i els seus projectes com quelcom proper i en molts casos propi, però no hi ha una vinculació directa, en tot cas algunes dobles militàncies.

És així com sempre hi hagut gent de l'assemblea de la PAHC que ha participat de la Madrasseta com a alumne i en alguns casos com professor. Durant el primer any de l'Escola, a les assemblees de la PAHC s'anunciava l'existència per si algú en volia participar o apuntar-se, però es va acabar perdent aquesta dinàmica conjunta. La Madrasseta sí que participa de l'assemblea gestora de l'Obrera. Malgrat que la línia general de redacció del dossier ha estat prioritzar experiències directament vinculades amb el moviment per l'habitatge, en el cas de la Madrasseta hem fet una excepció: tant per la potencialitat del projecte, com des del desig i la intuïció que en el futur proper es facin més estrets els llaços amb la PAHC.

Pel que fa al moviment popular o l'associacionisme, sobretot s'ha

col·laborat amb la Plataforma de la Llengua, que ha enviat voluntaris per impartir classes de català i amb una associació anomenada Colors del Món, dedicada a donar suport a la comunitat africana per establir-se a la ciutat. Amb Colors s'ha col·laborat rebent grups de nois africans nouvinguts en bloc, que s'apuntaven a alguna de les classes del projecte.

El potencial comunitari de la Madrasseta és molt gran. Sobretot es percep gràcies a la generació d'un perfil molt variat tant d'alumnes com professors. Aquesta diversitat es dona gràcies a dos factors, principalment: en primer lloc, gràcies al caràcter molt obert i porós de l'Obrera; en segon lloc, per l'encert de fer idiomes tant pel perfil nouvingut, com per enriquir coneixements d'idiomes estrangers o la part de difusió de cultura. Els moments de coincidència d'aquest perfil, en els berenars o les jornades de feina, o bé els moments en què algú que havia vingut d'alumne passa a fer de voluntari, són moments epifànics per a les impulsores del projecte, moments on pren sentit el procés

de construcció de comunitat que té per objectiu l'escola.

Així mateix, però, i citant literalment a un militant del projecte: "hem explorat només el 10% de la potencialitat del projecte, però queda molt pic i pala". Preveuen com un filó picar a les portes de les escoles del barri: escoltar les necessitats que es manifesten directament a les aules, tenir complicitat amb els docents i tenir reivindicacions conjuntes amb la comunitat educativa. La part cultural del projecte, en aquest sentit, també té molt de potencial a desenvolupar. Altres possibles aliances que imaginem serien amb les diferents comunitats migrants, però no només per cobrir la necessitat de català i castellà per nousvinguts, sinó per oferir un espai on ensenyar la seva llengua i cultura als infants de la comunitat. En aquesta línia, també projecten una via molt interessant de relació amb la facultat d'educació de la UAB, amb les assemblees de facultat, etc... posant-se en contacte amb estudiants per reforçar l'equip de mestres i explorar el potencial a nivell pedagògic del projecte. Pel que fa a les limitacions, les més rellevants serien les que tenen a veure amb dos factors:

En el primer, és tot allò que té a veure amb el manteniment dels vincles i la continuïtat del projecte a base del treball voluntari. En general, hi ha la sensació que s'ha de reforçar el grau de vinculació de tothom que fa ús d'algun dels cursos amb l'Obrera com espai i amb la Madrasseta com a projecte.

La força i la potencialitat del projecte ha estat fluctuant, a vegades ha estat a la corda fluixa, depenent de les disponibilitats personals. Una limitació clara, ara per ara, és que la Madrasseta és molt dependent de la implicació d'unes persones concretes. Anar més enllà d'això, poder generar una estructura que sigui funcional més enllà de la disponibilitat d'uns i altres és un repte difícil de resoldre, sobretot tenint en compte que el treball voluntari, fora del mercat i l'interès propi, és un valor fort del projecte. Aquesta limitació s'expressa de manera especialment frustrant, per exemple, situacions en les que la Madrasseta ha perdut a persones molt potents perquè s'atansaven a l'escola en moments d'hores baixes o quan la cosa estava fluixa.

Il·lustració: Herbert Sandberg (German, 1908-1991).

"Pictures on the Communist Manifesto" (1967-72)

Espai d'alfabetització i trobada entre dones: ESCOLA SOROR

L'escola Soror sorgeix l'any 2016 al voltant de la PAHC Bages pel fet que hi havia moltes dones que es trobaven amb la necessitat d'aprendre el català o el castellà. Recollint aquesta necessitat, algunes persones que havien estat vinculades a processos d'educació popular, proposen crear una escola d'educació popular i feminista que fos un espai tant per aprendre català i castellà com, i sobretot, on fer xarxa entre dones.

El seu objectiu va més enllà dels acompanyaments per l'alfabetització i/o l'aprenentatge d'una llengua. La intenció del col·lectiu és crear una xarxa de sororitat entre dones on generar vincles comunitaris i promoure l'anàlisi crítica de la realitat, la generació de canvis transformadors entre totes, el suport mutu, l'enfortiment col·lectiu, etc.

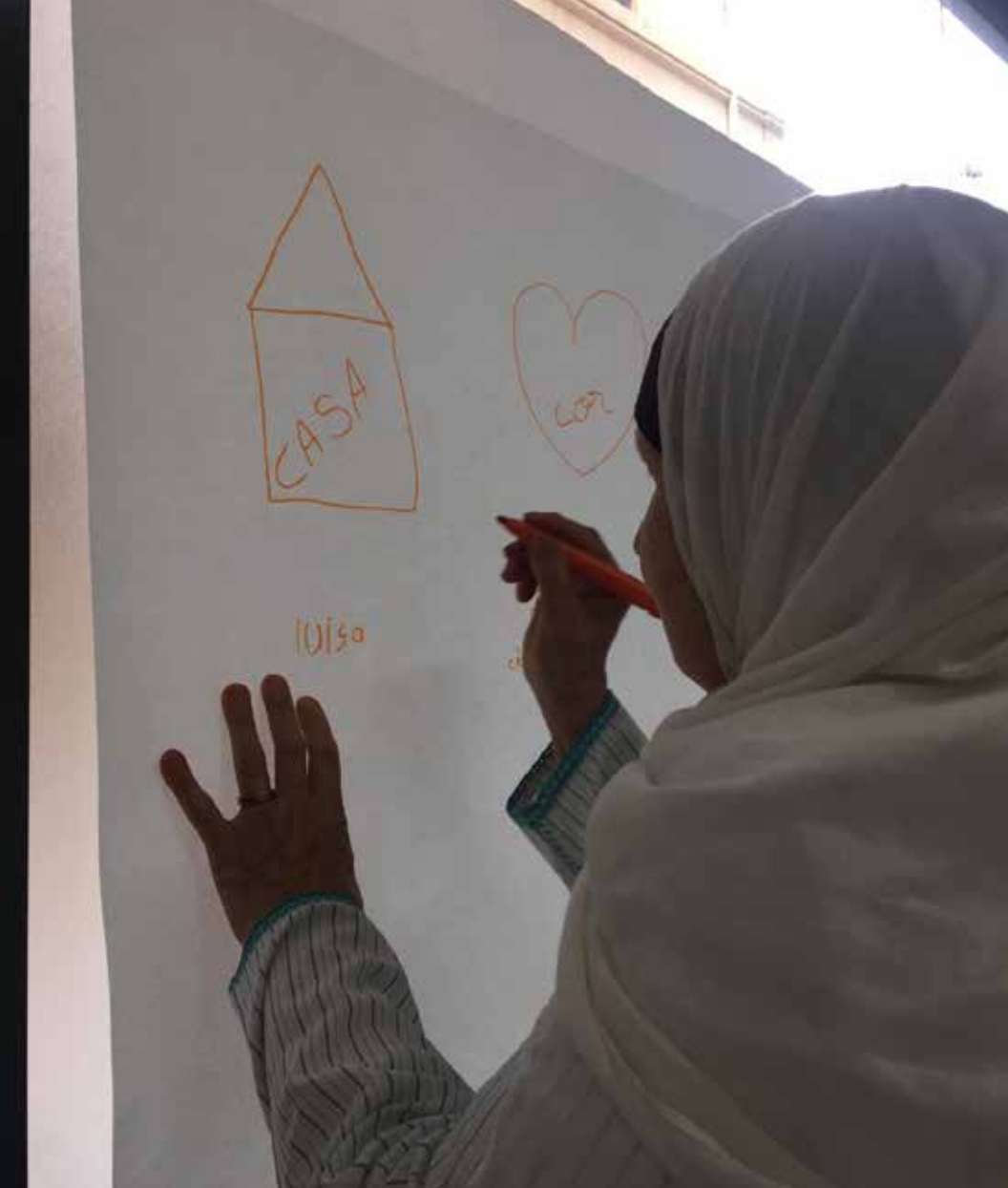
Estructura i funcionament del projecte Pel que fa al seu funcionament ha anat variant en els anys. Fins aquest any l'espai d'acompanyament es duia a terme dos cops per setmana durant dues hores on hi havia una estona centrada en l'alfabetització i/o aprenentatge de la llengua i un espai més distès anomenat

l'hora del te. Durant l'any també es realitzen sortides i tallers. Un cop al mes es fa una assemblea amb totes les participants de Soror per valorar com està anant i pensar com continuar. A part, també es duen a terme assemblees pedagògiques només amb les persones acompanyants.

El curs 2020/21 s'han inscrit més de 60 dones i a causa de la situació d'emergència sanitària ha calgut repensar la forma d'organitzar l'assistència i els grups. Actualment l'escola funciona els cinc dies de la setmana, però les dones només hi poden assistir el dia que tenen assignat.

Per l'escola han passat moltes dones, però no totes hi estan vinculades de la mateixa manera ni tenen la mateixa implicació i responsabilitat. Algunes assisteixen a classe regularment, altres a temporades i altres estan al voltant i participen d'algunes sortides o tallers puntuals. Les dones que formen part de Soror comprenen edats des dels 20 als 80 anys i de diferents orígens culturals però majoritàriament provinents del Marroc. A l'inici s'adreçava sols a dones de la PAHC però actualment està obert també a altres dones que hi vulguin participar i s'identifiquin amb els objectius de l'escola.

L'escola Soror neix al caliu de la PAHC Bages i la relació que hi té és molt estreta. La majoria de dones que hi participen són també membres de la PAHC. A més a més l'escola està situada als baixos del Bloc 7 de la PAHC i algunes de les veïnes del bloc en formen part. També pel que fa als continguts treballats hi ha un vincle amb habitatge: escriure i entendre els cànctics de la PAHC, mapeig de la ciutat i reflexió sobre la situació d'habitatge de les companyes, etc. Soror també forma part de la Xarxa d'Escoles Popular i des d'aquest setembre 2020 també de la Xarxa d'Estructures Populars i Comunitàries.

Els límits tenen a veure sobretot amb la jerarquia que es genera entre acompanyants i acompanyades i les limitacions de comunicació degut al

coneixement d'idiomes diferents.

Com a potencialitats a destacar la xarxa i el suport mutu que es dona entre elles i l'espai obert i les oportunitats per treballar la conscienciació feminista, anti-capitalista i antiracista.

L'escola Soror veu de la influència de l'educació popular i les pedagogies crítiques i feministes. La referència propera més concreta és la Escuela de las Mujeres de Frente de Quito (Ecuador) on havien estat participant algunes companyes de l'escola. La escuela neix l'any 2008 des del treball que el col·lectiu Mujeres de Frente realitzava a la presó del Inca. Des de llavors han passat més de 10 anys acompanyant a dones de procedències diverses en l'al·fabetització i la finalització de primària per dones joves i adultes.

ESCOLA POPULAR DEL BAIX MARESME

L'Escola Popular del Baix Maresme és un projecte d'educació popular vinculat a la Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme i que segueix l'estratègia de construcció d'estructures populars a la comarca. L'Escola Popular a més, està fortament lligada al Centre Social de Can Sanpere.

La tasca que desenvolupa es divideix en tres línies: l'Escola d'Idiomes, on es fan durant les tardes de dimarts a dijous classes de castellà i català per persones novingudes, també tasques d'alfabetització i reforç als estudis per adults. L'Escoleta, que ofereix reforç escolar i activitats educatives per infants de famílies que no poden accedir a acadèmies privades i ho fa de dilluns a dissabte. I la Comissió de Formació, compartida amb la Xarxa, que es dedica a preparar i impartir formacions de caràcter pràctic i polític. Les formacions s'han realitzat amb un ritme mensual, i s'hi han desenvolupat temes com l'oratòria, la defensa davant serveis socials, l'assessorament bàsic sobre temes d'habitatge, dinamització de l'assemblea, debat sobre el codi de la propietat col·lectiva i també amb tardes de debat sobre qüestions d'actualitat i política.

La tasca de l'Escola Popular té a veure, principalment, amb els objectius polítics de contribuir a la construcció d'una comunitat de lluita més àmplia i diversa i impulsar el procés de formació d'un subjecte de classe col·lectiu a través de l'educació popular, a través de l'afectació mútua d'experiències i coneixement que es dona entre els perfils que participen de l'Escola i la construcció ideològica resultant.

L'Escola Popular neix directament de necessitats detectades a la base social de la Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme, després d'un temps d'estar en funcionament: una part significativa dels membres de la Xarxa tenien importants dificultats idiomàtiques que comportaven un obstacle important per la seva implicació i procés de politització.

També, s'habilita en un moment donat un espai infantil durant l'assemblea de la Xarxa, perquè les famílies, i sobretot les dones, puguin participar de l'assemblea sense haver d'estar atentes dels infants. Allà, ràpidament es detecta la necessitat de reforç escolar i socialització dels infants.

La detecció i la reflexió sobre aquestes necessitats comença a la tardor del 2019, a partir d'aleshores es faran algunes proves i assajos de com afrontar-ho, sense configurar-se encara com Escola Popular: es comencen a fer classes d'idiomes en diversos grups als baixos de Dar Zwina, un bloc ocupat de la Xarxa, però no acaben de rutllar i queden interrompudes per l'inici de la pandèmia. Es comença a fer reforç escolar a l'espai infantil durant l'assemblea de la Xarxa i activitats dinamitzades amb l'ajuda d'un Cau local, però l'assistència dels infants és irregular i també queda interromput per la pandèmia.

A partir del desconfinament, es reprenen algunes de les activitats, la que té més tirada és la represa de les classes d'idiomes que es mantenen constant durant els mesos d'estiu. L'inici del curs 2020-2021, és el naixement de l'Escola Popular com a tal, on es decideix començar la tasca de l'escoleta per grups d'edat i la tasca de l'escola d'idiomes amb diversos nivells i vincular-ho amb la comissió de formació de la Xarxa. També, es decideix realitzar totes les activitats al Centre Social de Can Sanpere, on hi ha prou espai per respectar mínimament les mesures sanitàries. A mesura que ha anat avançant el curs, l'assistència i l'ús d'aquestes estructures ha anat creixent de manera exponencial i ja va més enllà de la comunitat de la Xarxa, donant resposta a necessitats no cobertes a Premià de Mar, un poble amb capes de població notablement depauperada. Ara, s'apleguen a infants de famílies que s'han vinculat amb el moviment popular directament través de l'Escola, així com adults que han vingut directament a les classes d'idiomes per la manca de places a l'Escola d'Adults municipal.

Ara per ara, l'Escola Popular compta amb unes 30 acompanyants i professores voluntàries, entre Escoleta i idiomes, uns 60 nens i joves que assisteixen al reforç i una 30 d'alumnes a les classes d'idiomes. En els últims mesos s'ha començat a replicar el model al voltant de la Xarxa de Masnou amb classes d'idiomes i reforç escolar a l'Ateneu la Mina i a Vilassar de Mar fent escoleta amb infants del poble al Casal Popular Atzari.

Fins ara, l'estructura i el funcionament han estat bastant espontanis: en base al creixement del volum d'infants o alumnes de les classes d'idiomes, es generaven missatges de difusió i cartells fent crida a acompanyants i professores voluntàries, i aquests s'han anat afegint de manera regular després de cada crida.

Existeixen grups de whatsapp de coordinació de l'escoleta, de les classes

d'idiomes i de coordinació entre els tres pobles on s'està fent tasca de l'Escola Popular, on es comuniquen tots els acompanyants i professors per les qüestions de dia a dia. Des de l'inici de curs, s'han fet diverses reunions de valoració de l'evolució del curs.

Com bé s'ha explicat, el naixement de l'Escola Popular es dona al si de la Xarxa d'Habitatge. Encara que ara funcioni d'una manera més autònoma a aquesta, a la part organitzativa de l'assemblea de la Xarxa hi ha un punt on es comenten novetats sobre l'Escola i s'explica la tasca que fa, cridant a sumar-s'hi a qui ho necessiti. Així mateix, la Comissió de Formació és compartida i els debats i formacions s'organitzen per ambdós col·lectius.

Així mateix, però, la vinculació amb Can Sanpere s'ha enfortit molt, sobretot perquè l'època de més creixement de l'Escola ha coincidit amb l'amenaça de desallotjament en data oberta a l'espai. Les famílies, els infants i els alumnes s'han implicat molt en la defensa, generant una forta identificació amb l'espai i esdevenint un referent per al moviment popular de la comarca.

Les potencialitats de l'Escola Popular són múltiples. En molts pocs mesos s'ha evidenciat que la necessitat a la que es dona resposta no era una necessitat molt concreta o reduïda a una minoria, sinó que és útil per a una part molt important de les classes populars de Premià. La llista d'espera a l'escoleta, ara per ara, creix més ràpid que l'arribada de nous voluntaris que permeti obrir nous grups, si bé a cada crida pública que es fa per captar voluntaris, s'apropa gent nova i molta gent vinculada al món associatiu i el moviment popular està trobant una via d'implicació molt estimulante i esperançadora a través de l'Escola. Hi ha infants vinculats a totes les escoles públiques del poble. Malgrat les diverses restriccions i la situació de COVID, la moral d'acompanyants, alumnes i famílies s'ha mantingut alta i s'ha sostingut la responsabilitat de no parar les activitats, però prendre mesures sanitàries.

A banda dels números, cal dir que qualitativament en molts pocs mesos de funcionament continuat, els vincles i la identificació comuna amb el projecte s'han enfortit de manera molt interessant. Com dèiem, l'amenaça sobre l'espai de Can Sanpere ha contribuït a l'acceleració d'aquest procés.

Els límits, també, però, són molts: a dia d'avui l'estructura de l'Escola Popular està massa poc consolidada, les tasques més enllà del dia a dia, del torn de cada acompanyant o professor, no estan repartides d'una manera formalitzada i depenen molt d'un parell de persones d'un perfil militant que coordinen i organitzen. El volum de feina que recau en aquestes persones no és molt sostenible a llarg termini, si bé ara fa que funcioni i creixi l'Escola.

L'Escoleta ara per ara s'està centrant molt en el reforç escolar i no ha tingut temps de programar una línia d'educació popular pròpia per als infants i joves.

Pel que fa a l'escola d'idiomes s'han mantingut actius tots els cursos oberts, però l'assistència és molt irregular, molta gent que ve alguns dies o mesos i no torna, hi ha molta rotació. En grups d'entre 10 i 15 alumnes, la majoria van fluctuant i només es manté constant un grup que d'entre 4 i 5 persones per cada classe.

En general, cal aconseguir que, des d'alumnes a acompanyants, es generi un sentiment no només de pertinença, sinó de responsabilitat més enllà de la seva tasca concreta. Existeix en poques persones, si bé es va obrint pas.

En termes més polítics, no s'ha fet un procés propi, participat tant d'alumnes com professors, de definició dels objectius i el camí de l'Escola Popular.

Des del grup de coordinació de les activitats a Masnou, Vilassar de Mar i Premià, s'ha plantejat la celebració d'una jornada formativa enfocada a les acompanyants i professores i amb l'objectiu de donar eines en la línia de l'educació popular i incidir en la definició política de l'Escola.

Escola Popular de Formació Política, Manresa.

Escola Popular de Formació Política, Manresa.

ALTRES EXPERIÈNCIES

En aquest apartat dedicat a l'educació popular hem posat quatre exemples de projectes que trobem al nostre moviment, però no són ni molt menys els únics. L'Escola Popular de La Bordeta ha sigut l'exemple que hem explicat d'escola per infants i joves però, arreu del territori en són moltes les escoles populars que treballen d'una manera i des d'una perspectiva similar: L'Escola Popular Rizal (Cerdanyola-Ripollet), l'Escola Popular Balàfia (Lleida), l'Escola Popular de Manresa, la de Mollet i l'escoleta del Raval.

Durant la celebració al 2019 del I Congrés d'Habitatge de Catalunya i també per la I Trobada No-mixta del moviment per l'habitatge, les diferents escoletes citades van coordinar l'espai de les petites i van coincidir en la necessitat de seguir en contacte per a compartir idees, recursos, experiències... i poder consolidar algun tipus de Xarxa d'escoles populars amb aquest objectiu: d'estar organitzades i traçar algunes línies comunes i, així, també poder acollir o sumar a iniciatives similars en marxa o encara per començar. Sabem que aquest procés està en marxa i ho celebrem.

Respecte a altres exemples d'escoles per adults, en podem trobar a més del Baix Maresme o Sabadell, a diferents barris de Barcelona com el Raval, que hi ha una escoleta i també classes de català, o l'Eixample. També a Manresa s'ha creat recentment l'Escola Popular de Formació Política que neix sota el paraigües de la xarxa d'estructures populars i comunitàries de la ciutat amb l'objectiu de cobrir diferents necessitats formatives i donar importància a la formació política com a eina necessària per prendre consciència i ser més capaces d'analitzar la realitat i respondre col·lectivament. /

Espai per les petites durant el I Congrés d'Habitatge de Catalunya, novembre 2019.

Espai per les petites durant el I Congrés d'Habitatge de Catalunya, novembre 2019.

Escola Popular Balàfia , Lleida.

ESPAIS PER A **JOVES** **MIGRANTS**

En aquest apartat volem posar de relleu les experiències d'estructures populars generades al voltant d'un fenomen molt recent, lligat a una problemàtica molt concreta, si bé capaç de determinar l'opinió pública de manera notable i de generar preocupació i tensions socials: l'augment exponencial de joves que migren sols arribats a Catalunya en els darrers anys.

L'arribada d'aquests joves que migren sols no pot deslligar-se del context general a la frontera sud i del panorama polític del Marroc. Fa més de 30 anys que es dona un trànsit constant de persones que miren de creuar l'Estret de Gibraltar per arribar al més de 800 km de costa andalusa. Aquesta és una de les principals vies d'entrada a Europa de la migració provinent del continent africà. Durant molt de temps la força de treball necessària per fornir tot tipus de feines poc qualificades i poc agraïdes a l'estat espanyol i al continent europeu ha estat introduïda a través d'aquest pas. L'estabilització de segones i terceres generacions de comunitats migrants al nostre territori ja és una realitat, essent una de les parts més importants les que provenen del Marroc i els països subsaharians. Si les quotes del racisme, l'explotació i els riscos ja han marcat el camí de la migració a través del Mediterrani, la darrera dècada ha marcat un punt d'inflexió: l'adveniment de la crisi i la seva reiteració i permanència ha fet que el manteniment, o fins i tot augment, dels fluxos migratoris, deixin de coincidir amb una necessitat ingent de mà d'obra barata a l'occident del continent europeu. Allò que si ha augmentat, progressivament, són els esforços i polítiques destinades al control fronterer i a la regulació del trànsit migratori.

Els grans dipositaris d'aquestes despeses en "seguretat fronterera" són, per una banda, un entramat de grans empreses privades que en la majoria de casos també resulten ser els principals comercialitzadors d'armes en els conflictes bèl·lics oberts a l'Àfrica i l'Orient Pròxim. Així mateix, l'enduriment de la Frontera Sud ha estat també un nínxol de mercat per les màfies que trafiquen amb el pas fronterer, els viatges amb pastera, el pas per terra a Ceuta o el suborn de les autoritats per aconseguir visats o fer-ne de falsos.

En resum, és cada vegada més difícil, costós i perillós travessar l'estret i el panorama en arribar a l'estat espanyol és d'un atur estructural i una crisi habitacional rabent, a banda d'una llei d'estrangeria que comporta una carrera d'obstacles per accedir a qüestions tant de mínims com l'empadronament, l'atenció sanitària bàsica, l'escolarització, etc. Més que la possibilitat de guanyar-se la vida i ser força de treball barata, allò que espera actualment a les migrants provinents del continent africà és una molt probable existència en els marges de la misèria més absoluta al voltant de les grans ciutats, a la perifèria del mercat laboral, sinó completament exclosos d'aquest, amb feines a preu fet com la recollida de ferralla i andròmines, la collita de pinyes i llentiscle i altre ocupacions semi-legals, habitant en infrahabitatges o rellogant habitacions, o bé una mobilitat constant a la recerca de feines de temporada, des del mar d'hivernacles d'Almeria a la temporada de la fruita a Lleida.

Hi ha lectures de l'actual horitzó de la crisi que suggereixen una significativa transformació del paper en l'engranatge sociopolític del capitalisme d'allò que

Més que la possibilitat de guanyar-se la vida i ser força de treball barata, allò que espera actualment a les migrants provinents del continent africà és una molt probable existència en els marges de la misèria més absoluta al voltant de les grans ciutats.

s'anomenà exèrcit industrial de reserva. Aquest atur, les files del qual han estat sovint engreixades d'aquesta força de treball migrant, ja no compliria només una funció disciplinadora de la força de treball no aturada o regularia la bossa salarial, sinó que hauria agafat un caràcter estructural, una mena de sac en el que caurien cada vegada més masses humanes que haurien esdevingut supèrflues per a l'economia i per la valorització del capital.

Si bé aquesta condició defineix molt bé les condicions de vida de bona part dels migrants a l'Estat Espanyol, és una definició gairebé exacta del procés migratori i la rebuda que es dona als joves que migren sols. Són éssers humans, a efectes del sistema social, polític i econòmic de l'estat espanyol, sobrants. Aquesta lectura dona molt de sentit a les problemàtiques concretes que pateixen aquests joves un cop entren al circuit institucional de la DGAIA, i que culmina amb la seva expulsió.

Els joves, si sobreviuen al pas fronterer, arriben partint del seu nucli familiar i lloc d'origen, en la majoria dels casos encara menors, per trobar-se sols i sota la tutela institucional. Això

els comporta una mínima seguretat als centres d'acollida, si bé aquesta tutela i la seguretat que l'acompanya ràpidament es veuen amenaçades per l'entramat burocràtic de la llei d'estrangeria. Les famoses proves d'edat, que determinen de manera poc fiable la minoria i majoria d'edat dels joves, comportant la seva expulsió dels centres, el rebuig als permisos de residència, la impossibilitat d'aconseguir permisos de treball, etc. Tot plegat aboca a aquests joves als pitjors rigors i misèries de l'esmentada condició supèrflua, tot just havent complert la majoria d'edat, en alguns casos encara sent menors, i sols i sense suport familiar en un país nou i desconegut.

No és casualitat, en aquest sentit, que la ultradreta hagi posat la diana en els menors no acompanyats: ha escampat notícies enganyoses, criminalització i odi contra el col·lectiu com a estratègia electoral. El discurs xenòfob ha arrelat en un petit sector de la població i s'han produït episodis de violència contra centres d'acollida. A Catalunya, atacs a centres del Masnou i Castelldefels; a l'Estat espanyol, dos casos gravíssims d'amenaçes amb explosius a Hortaleza (Madrid) i a Alhama de

Múrcia. Precisament, al barri madrileny d'Hortaleza va ser on la portaveu del partit d'extrema dreta VOX, Rocio Monasterio, va fer un acte de campanya per les eleccions generals espanyoles en què va llançar més odi cap al centre: "Les dones ja no caminen soles ni al supermercat i han d'anar acompanyades pels seus marits perquè tenen por", assegurava. La reacció racista, en el cas dels joves migrants no acompanyats, és paradoxal: ha tingut la capacitat d'arrelar en el sentit comú de sectors de la població més enllà.

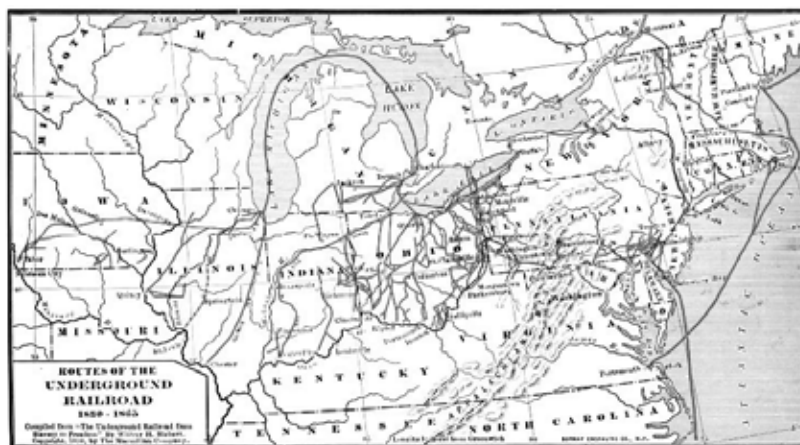
Però, per part del moviment popular també s'han donat moviments de solidaritat. Ara per ara, gran part dels moviments han estat reactius, respostes davant els brots racistes, si bé comencen a existir alguns col·lectius i iniciatives que, partint d'una voluntat de cobrir l'assistència que el circuit institucional ha negat a aquests joves, també planteja la seva autoorganització i presa de consciència política. Aquí, mirarem d'exposar els exemples, de moment escassos, directament relacionats amb el moviment per l'habitatge.

En aquest cas, són pocs els referents històrics que podem relacionar d'una

manera directa amb la tasca que es plantegen els col·lectius de joves migrants. Podem esmentar referències que representen en general exemples de la lluita de les persones migrants i de la classe treballadora amb mobilitat internacional. Des dels més històrics: ho podria ser el Ferrocarril Subterrani, que fou la xarxa que organitzava les rutes, cases segures i contactes per la fugida d'esclaus afroamericans dels estats esclavistes del sud dels EUA durant les dècades prèvies a la guerra civil americana. Al mateix país ianqui, un segle després, s'organitzava l'IWW, els wobblies, un sindicat a les assemblees dels qual es parlaven més de 24 llengües i la capacitat del qual de superar les barres entre les diferents nacionalitats que composaven la classe obrera estatunidenca, en gran part migrant, va fer tremolar la patronal; o el Bund jueu, que fou l'organització política transnacional dels treballadors jueus socialistes de l'Europa de l'Est.

En tot cas, però, ens ha costat de trobar referències més concretes amb les que puguem establir un paral·lelisme o fonts d'inspiració pel que fa al procés de politització i organització dels

joves migrants: en certa manera, ens hi fa pensar que una de les fonts de militància que originaren l'anomenada "tardor alemanya" i propiciaren la continuïtat de la Rote Armee Fraktion; si bé normalment s'entén l'origen d'aquest grup armat en el moviment estudiantil radicalitzat, les segones i terceres generacions de la RAF estaven molt més vinculades a joves fugats del sistema de reformatoris alemanys. Si bé el grup armat mai es disposà a realitzar una tasca social al voltant de les condicions de vida d'aquells joves, si que la proposta política de la lluita en la clandestinitat tingué una poderosa capacitat d'atracció cap a aquells, una capacitat de dotar d'un sentit polític a la seva experiència de la injustícia i del fracàs social. Un exemple n'és Stefan Wisniewski, militant de la segona generació de la RAF i entrevistat sota el títol "Fuimos tan terriblemente consecuentes" (Virus Editorial).

Un altre exemple històric, el trobem a la lectura que a La lucha por Barcelona se'ns proposa de l'existència, a la Barcelona de preguerra civil, d'una trama comunitària i barrial, un seguit de costums, cultura, concepcions morals i formes de protesta i organització populars, que confluïren amb el desenvolupament de la CNT històrica com organització de masses, resultant en una ciutat proletària, una amb una força i poder propis, contraposats a la de la burgesia barcelonense.

En general, les diverses formes de lluita i supervivència econòmica que solcaven els barris i es disposaven al voltant de la CNT, són per nosaltres una referència històrica clara pel procés de construcció d'estructures populars. En aquest cas, però, volem citar l'esment que fa Cris Ealham a l'existència d'un "pànic moral burgès" davant de la de proliferació d'una joventut bohèmia i delinquent als barris centrals:

"El siguiente factor primordial de los temores de la burguesía estaba relacionado con los jóvenes de clase obrera, o para ser más precisos, los adolescentes "agresivos" e "insolentes" cuya presencia en las calles nunca pasó desapercibida [...] trinxeraires, niños sin techo que se habían escapado de casa por malos tratos o que habían sido abandonados por las numerosas familias de clase obrera destrozadas por las fuerzas del mercado y la crisis. La situación se volvía más alarmante cuando estos jóvenes se unían en pandillas [...] La prensa de clase media publicaba artículos sensacionalistas y fantásticos sobre las actividades descarriadas de estas pandillas "ingobernables" de "jóvenes rebeldes". [...] También se identificaban a estas pandillas con el crimen, los disturbios callejeros y los actos ilegales de una "subclase lumpenproletaria", "maligna" y "depravada". Incluso se temía que la "delincuencia juvenil" se transformase en una insurrección urbana liderada

por la “chusma”, “inculta” y “bárbara” de las barriadas en el centro de la ciudad. Sin embargo, esta ansiedad era algo más que simple recelo adulto hacia jóvenes escandalosos. Dado que la calle era el principal escenario de socialización proletaria, los pánicos tenían un pronunciado contenido clasista: representaban el miedo de la burguesía a que futuras generaciones de trabajadores rechazasen su posición en el orden industrial.”

Al llibre d'Ealham no s'hi fan massa més referències, ni es desenvolupa a bastament la possible relació d'aquesta joventut que generava pànic a la burgesia amb les lluites de carrer dels aturats o més endavant, els grups de defensa de la CNT. La inscripció, però, d'aquestes expressions o formes de vida juvenils, en l'ampli entramat comunitari, obrer i popular que envoltava la CNT històrica i la cosmovisió proletària és evident.

Crida l'atenció, en aquest sentit, que el “pànic moral” de la burgesia d'aleshores als anomenats “joves salvatges”, i les caracteritzacions de la premsa, guardin semblances amb el tractament dels joves ex-tutelats a l'actualitat i la generació de l'estigma racista que els pesa a sobre. En part, fenomen propiciat per la dinàmica d'abandonament institucional, en part construcció d'un relat sensacionalista, bona part de la societat percep avui els joves ex-tutelats com bandes de joves delinqüents

vivint entre la delinqüència menor, la violència, les drogues i la misèria. Així mateix, però, si aleshores hi havia el revers d'una cultura proletària i una comunitat opaca a l'Estat, existeix avui en dia un revers subversiu de l'estigma i la caracterització racista del joves MENA?

En el pla de l'organització revolucionària, les expressions concretes que volem explicar són encara poques i febles. Tanmateix, si que cap destacar la socialització d'una mena de subcultura urbana de la que els joves ex-tutelats, o la seva caricatura, n'és un exponent protagonista. La música de cantants com el Morad ha popularitzat entre gran part del jovent aquesta subcultura, en la que es denoten barrejats elements de crítica antipolicial i estima pel “barri i la seva gent” amb la meritocràcia, llei del més fort o l'individualisme. Els joves ex-tutelats representen i se senten representats com els MDLR (mec de la rue) de les cançons d'en Morad. La manera de vestir, la música, però també la sensibilitat i les preocupacions morals per les qüestions “del barri” i la de “vida dura dels qui no tenen res”, “cuidar dels teus” s'està socialitzant entre múltiples perfils del jovent: des de joves fills de migrants, però ja nascuts aquí, a joves blancs de variada procedència socioeconòmica. Es podria relligar aquesta capacitat simbòlica d'atracció amb el procés de politització i lluita per les condicions de vida dels joves migrants? La resposta, per suposat, no la tenim encara nosaltres.

PROJECTE DE JOVES MIGRATS BAIX MARESME

A nivell de context, cal explicar el naixement d'aquest projecte en la confluència de la proliferació de centres d'acollida d'aquests menors al llarg de tota la comarca del Maresme durant els darrers anys i el procés d'organització i creixement de la Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme, coincidents més o menys en el temps.

Al Maresme, l'any 2017 es van obrir un parell de centres de menors (a Arenys i Dosrius) i, de cara l'any 2018 se n'obrien 6 o 7 més (Masnou, Canet, Calella, Sant Iscle de Vallalta, Llavanes, Cabrera...) amb les seves anades i vingudes, trasllats d'una població a una altra, tancaments sobtats, etc. En conjunt, el balanç és el d'una nefasta gestió per part de l'administració d'aquesta problemàtica, tant a nivell nacional com a nivell local i comarcal. Les partides pressupostàries de la DGAIA han estat clarament insuficients per donar una atenció digna i efectiva a aquestes joves, si bé a la vegada han resultat en un negoci rentable per les empreses privades a qui s'externalitzava la gestió dels centres.

Els primers efectes d'aquesta gestió insuficient i viciada han estat les seves repercussions en les condicions de vida i la manca d'oportunitats per als joves migrants. I de retruc, ha crescut un fort estigma, una important reacció de rebuig i racisme per part de sectors de la població dels diferents pobles on se situen els centres, així com una pressió policial constant, identificacions arbitràries, detencions, etc...

A la majoria de pobles amb centre s'han donat expressions, més o menys

organitzades, de racisme i rebuig cap a la presència d'aquests joves. El motor d'aquest rebuig ha estat, a banda de l'evident racisme, el pretext de les relacions dels joves migrants amb conductes incíviques, o directament amb la criminalitat o la delinqüència comuna. A banda de petits incidents, cal destacar els dos episodis més greus, ocorreguts al 2019: el primer fou l'assalt per part d'un home amb matxet al centre de Canet al març d'aquell any, en el que 3 nois van ser ferits lleument. El segon cas, al juliol, fou una manifestació que acaba amb l'assalt i pedregada del centre del Masnou per part d'un centenar de persones. El Projecte de Joves vinculat a la Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme apareix el setembre passat (2019) celebrant la primera assemblea oberta dirigida a joves migrants tutelats i ex-tutelats, on es convoquen tots aquells nois que les companyes que treballaven en centres sabien que estaven a punt de complir la majoria d'edat i acabarien al carrer.

En general, l'actual context és una barreja de la mala gestió institucional i les fortes pressions derivades dels brots de conflicte i racisme. A banda del degoteig constant de xavals que són expulsats dels centres al complir la majoria d'edat, adduint a la manca de papers o males conductes, també han estat tancats la majoria de centres de la comarca i dispersats els joves que hi quedaven, en centres més petits fora de la comarca, en pisos tutelats, etc.

La presència de joves ex-tutelats als carrers de les localitats del Maresme on hi ha o hi ha hagut centres, així com en els pobles veïns ha anat en augment, trobant-nos fins fa poc en la situació que malgrat que la majoria de centres de menors de la comarca ja han estat

tancats, però, en canvi, han quedat en cada poble nombrosos joves al carrer i totalment desemparats. En general, però, la situació és canviant i el nivell de dispersió i moviment d'aquests joves és alt: durant l'estiu del 2020 la forta campanya mediàtica que adduïa una greu crisi de seguretat a Mataró i el Baix Maresme va tenir com a diana els joves ex-tutelats, donant-se fins i tot la situació de que l'assalt a un pis ocupat a Premià estava lligat al rumor fals de que els que hi vivien creant problemes amb el veïnat eren joves MENA. A resultes d'aquest estiu calent, la pressió policial sobre els xavals de carrer ha augmentat notablement. A hores d'ara, el projecte segueix en marxa intentant salvar els obstacles de la pandèmia i la dispersió dels joves.

El projecte de Joves Migrats del Baix Maresme és un col·lectiu vinculat a la Xarxa d'Habitatge del Baix

Maresme, conformant un grup de joves relacionats de diverses maneres amb el circuit institucional de tutela a menors migrants no acompanyats.

El projecte, se centra principalment en establir contacte amb la realitat i les problemàtiques d'aquests joves, generar un espai de suport i assessoria col·lectiva per donar resposta a les seves necessitats i en definitiva, aconseguir que a través de la seva autoorganització puguin millorar les seves condicions de vida, a la vegada que polititzin la seva situació i prenguin consciència de la seva posició en el món, participant del procés general de construcció d'un subjecte i d'una comunitat en lluita que es dona al sí i al voltant de la Xarxa d'Habitatge.

El grup de Joves parteix de la reflexió que aquests jovent, en arribar aquí, s'incorpora en una fracció de la classe treballadora especialment desposseïda i, per tant, especialment vulnerable

però, alhora, potencialment revolucionària. És per això que de vegades, en el desenvolupament del col·lectiu s'observa i es repeteix el lloc comú dels dos camins que poden trobar en aquest context molts d'aquests joves: l'entrada en circuits de delinqüència més organitzada, o bé autoorganitzar-se com a col·lectiu i en el paraigües de les lluites i els moviments populars del territori. La tasca del Grup de Joves consisteix en aplanar el camí i fer imaginable la seva vinculació en les lluites així com apropar-los a la idea de la revolució

La dinàmica del col·lectiu ha consistit en la realització de trobades un cop cada 15 dies, en les que hem combinat el format de l'assessoria col·lectiva pròpia d'un sindicat d'habitatge amb altres tipus d'activitats formatives o lúdiques.

En aquestes trobades, l'assessoria col·lectiva s'ha concretat en el format d'una assemblea de casos, en la que els xavals expressaven necessitats i problemàtiques i la resta, acompanyants i altres joves, donaven el seu punt de vista i buscaven idees i solucions de manera col·lectiva, així mateix, també s'han generat espais formatius, en els que la trobada passava a consistir en la benvinguda de persones amb coneixement legals o pràctiques pel que fa a estrangeria o al circuit de la DGAIA, que es posaven a disposició dels joves per resoldre dubtes i debatre.

D'altra banda, les activitats de caràcter lúdic tenen tant una funció cohesionadora del grup, responen a cobrir part de les necessitats d'oci i realització dels joves, així com són una oportunitat per establir relacions amb altres sectors de la Xarxa, de la resta del moviment popular o l'associacionisme.

El projecte de Joves s'adreça a nois migrants tutelats o ex-tutelats que han passat per centres de menors. Tot i així, hi ha joves migrants membres de la Xarxa d'Habitatge, que no han passat per centres i també participen del Projecte de Joves. En l'inici d'aquest projecte es van convocar joves que, en la seva major part, estaven encara vivint en centres o pisos tutelats, però amb la certesa de que se'ls expulsaria aviat. La situació d'aquests joves ha anat canviant i també han anat apropant-se al projecte alguns joves que es troben en albergs de sense sostre o directament al carrer. A nivell numèric, la participació dels joves varia molt d'una trobada a una altra, però la mitjana de joves que assisteixen amb continuïtat seria d'uns 15 joves. Tots són nois. I tenen entre 18 i 23 anys aproximadament. Hi ha un grup reduït d'unes 3 persones que fan el paper de militants que acompanyen els joves i dinamitzen les trobades. A mitjans del curs passat un altre noi dels que havien anat assistint a les assemblees del Projecte de Joves i que, quan va ser expulsat del centre on estava, va ser acollit a una casa de militants, ha anat assumint cada cop més consciència i implicació, passant també a formar part del grup reduït de coordinació.

El Projecte de Joves neix com a aposta del grup d'habitatge, de la Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme, la seva vinculació en termes polítics és total; és una de les estructures populars que estem desenvolupant des del grup d'habitatge i se'n fa seguiment tant en les assemblees setmanals com en les assemblees estratègiques trimestrals. Pel que fa al moviment popular en general, fins ara aquest col·lectiu no ha tingut massa projecció pública més enllà de l'entorn

de la Xarxa d'Habitatge. Darrerament, però, s'estan donant sinergies amb l'Assemblea de Joves de Premià, amb qui ja es va fer una primera trobada de coneixença i un dinar de germanor i amb qui es pretén dur a terme un projecte conjunt d'habilitar un espai de camp de futbol i gimnàs popular a l'interior de Can Sanpere.

S'ha aconseguit un ambient de confiança i bon rotle entre els xavals i també amb les acompanyants, creant-se dinàmiques i relacions d'amistat i suport mutu. D'altra banda, un dels punts forts és la referencialitat que ha pres aquest espai per tots els joves que hi han assistit en algun moment. Tot i així, les potencialitats en l'espai en gran

part encara no s'han expressat o bé es troben en procés de desenvolupar-se: per exemple, la capacitat que podrà tenir aquest col·lectiu amb més consolidació a l'hora de ser un referent positiu de cara a influir en els joves que no s'hi han vinculat i es troben en dinàmiques de disrupció convivencial als barris o pobles veïns, així com, a l'hora de servir d'agent mediador en els conflictes veïnals protagonitzats per altres joves. Una altra potencialitat és la que té a veure amb l'assoliment de processos de politització avançats, entenent que per la condició de joves desposseïts podrien esdevenir militants molt compromesos si fossin els entorns de lluita qui els aconseguís cobrir materialment

i acompanyar i preparar psicològica i políticament cap a formes de vida militants o revolucionàries. Aquest plantejament és poc probable que es realitzi, de moment, i encara menys de manera col·lectiva; però alguns dels xavals que més s'han apropiat a determinats cercles de convivència militant, demostren l'enrolament en processos de presa de consciència política i convicció en la lluita a ritmes molt accelerats i intensos.

Pel que fa a les limitacions, les dificultats sorgides al llarg del primer any de vida del Projecte de Joves han estat diverses i, moltes d'elles, encara irresoltes: D'una banda, hi ha la gran oscil·lació pel que fa a les situacions d'aquests joves, que en dificulta els processos, així com el pensament i l'acció a mitjà-llarg termini. Les militants han pogut observar com aquests joves viuen en la total incertesa material, ja que, estiguin en la fase que estiguin del seu procés podrien, de cop i volta, quedar-se al carrer i sense cap ajuda. Aquest canvi constant pel que fa a les situacions habitacionals té l'afegit que cada canvi habitacional, suposa mobilitat al llarg i ample del territori i, per tant, la impossibilitat d'un arrelament real i continuat en un mateix poble o comarca. Aquesta oscil·lació constant pel que fa a les situacions habitacionals es donen també en l'àmbit de la formació i el treball i, sobretot últimament, en l'obtenció de papers, ja que alguns d'ells ja comencen a retrocedir en el procés de regularització de la seva situació administrativa com a conseqüència de les denegacions en la renovació de NIEs que s'està donant de manera sistemàtica. Sense entrar en les conseqüències psicològiques evidents que poden suposar aquesta sèrie cíclica de sentiments de frustració-esperança-frustració, ens adonem que aquest trasbals i precarietat absoluta en el present també limita els processos de projecció que podem fer des del Projecte de Joves, dificultant-nos consolidar certes dinàmiques o superar i anar més enllà de l'acció en la urgència. D'altra banda, hi ha la dificultat de cobrir totes les necessitats materials que tenen els xavals, és difícil trobar l'equilibri entre la tendència a l'eficàcia i la funcionalitat de l'espai (buscar canvis materials reals) i la tendència a un acompanyament reposat i que doni capacitat als xavals.

Espai de joves AlQowa, Manresa.

ALTRES EXPERIÈNCIES

El grup de joves migrants del Baix Maresme ha estat l'experiència que hem volgut posar de relleu, sobretot per la realitat de la comarca i la rellevància que ha tingut el fenomen dels joves que emigren sols en els darrers anys en aquest territori. Així mateix, però, no ens podem deixar de citar altres experiències: a Manresa, hi ha l'Espai de Joves AlQowa, situada als baixos d'uns dels blocs ocupats de la PAHC Manresa i integrada a la Xarxa d'Estructures Populars i Comunitàries de la ciutat. A l'Espai de Joves AlQowa, en funcionament des del 2019, s'hi han agrupat joves ex-tutelats de la ciutat i militants fent la funció d'acompanyants, en base a una dinàmica de suport i assessorament col·lectiu, s'han organitzat classes d'idiomes pels joves, assessoria amb tràmits d'estrangeria, habitatge. També, cal destacar la recerca de sortides laborals o fórmules d'autoocupació en el si del moviment popular: a l'Espai de joves s'hi ha habilitat un taller de reparació de bicicletes i, fins l'esclat de la pandèmia, es va impulsar un càtering setmanal a l'Ateneu la Sèquia que preparaven els joves i els suposava una petita font d'ingressos. Quan ha fet falta, l'espai ha dinamitzat mobilitzacions dels joves per denunciar la seva situació i exigir drets.

En aquest línia, no ens podem deixar d'esmentar la feina amb conjunta amb joves ex-tutelats de les comarques gironines que ha fet darrerament l'històric Espai antiracista de Salt. Després de començar a donar assessorament i acompanyar a joves ex-tutelats a partir de la tardor del 2019, l'acumulació de casos d'expulsió de centres i situacions de carrer va portar a la decisió conjunta entre l'espai i els joves de convocar la Tancada per Drets. A partir del dia 2 de març, i passant bona part del confinament allà, els joves van romandre tancats en protesta a la Facultat d'Educació de la UDG. Les demandes principals de la tancada van ser ambicioses, apuntaven des de la DGAIA (Generalitat) i a l'Ajuntament, fins al, el cos dels Mossos i el govern espanyol. Resumidament, demanaven, pels joves tancats una solució habitacional i de papers, i en general, un canvi complet

Espai de Joves AlQowa, Manresa.

al sistema d'acollida i la modificació de la llei d'estrangeria espanyola per donar automàticament permís de treball i residència a tots els joves que emigren sols. Finalment, al juliol, els joves van desconvocar la Tancada havent aconseguit una victòria parcial: la Generalitat els va aconseguir un recurs residencial a Olot i un pla treball, però no la regularització via permís de residència i treball. Aquests darrers mesos des de l'Espai Antiracista de Salt es va impulsar juntament amb altres agents de la localitat, una campanya anomenada "És casa meua" on denunciaven la compra per part de l'Ajuntament d'uns pisos de Bankia en els que actualment hi viuen famílies d'origen migrant ocupant i que

l'Ajuntament pretenia expulsar sense oferir cap alternativa. Aquest espai va aglutinar moltíssims casos, més enllà dels casos dels pisos de Bankia, i en va sorgir la necessitat de crear el Sindicat d'Habitatge de Salt.

Altres projectes existents al territori són la Xarxa d'Acollida Autònoma de la Garrotxa, que ha aconseguit solucions d'habitatge i feina per alguns joves de la comarca. Al Maresme, durant el confinament va sorgir un espai de coordinació entre els acompanyants del Projecte de Joves Baix Maresme, i alguns nuclis d'acompanyants a pobles com Canet i Calella, on s'hi estan desenvolupant projectes semblants./

Tancada per drets, març 2020.

PEOPLE'S

FREE FOOD
PROGRAM

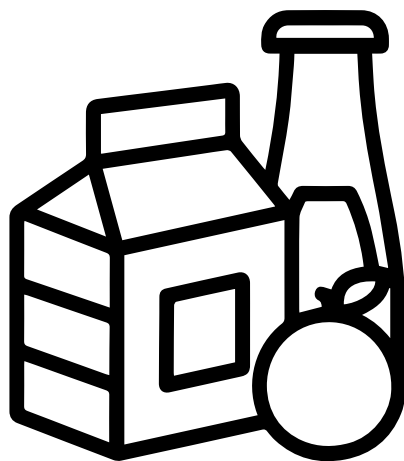
PEOPLE'S

FREE FOOD
PROGRAM

AUGUST 7TH:
SURVIVAL PENDING
LIBERATION

MIN-ONE-ONE BLACK MAN CHIEF WITH...
SUN IN JUNE HE WAS TOLD THE...
THAT'S MORE THAN MOST OF US CAN...
...MAYBE...

AUTO- ABASTIMENT ALIMENTARI

En aquest apartat volem parlar de les experiències que tenen a veure amb la recollida, recaptació o preparació d'aliments per tal de cobrir necessitats relacionades amb l'alimentació. Són diverses les formes en que la gent s'ha organitzat per aconseguir garantir aliment al llarg de la història i a diferents indrets. En alguns casos parlem només de recollida d'aliments, on hi ha persones o entitats que donen menjar i aquest es distribueix entre qui ho necessita. En altres es tracta d'aconseguir menjar que sobra en diferents comerços i distribuir-lo entre les persones que han organitzat la recerca. En altres podem parlar de llocs on poder anar a menjar perquè hi ha qui s'encarrega de cuinar menjar que pot tenir diferents procedències. Al cap i a la fi es tracta de diferents maneres d'aconseguir alimentar-se, en un món on les necessitats més bàsiques, com un sostre o un plat a taula no estan garantides per a tothom, i això genera unes desigualtats molt grans davant les quals cal organitzar-se. No poder garantir les necessitats materials, culturals i socials, ens deixa en una situació de falta de llibertat. Només podrem ser lliures quan les nostres condicions de vida no estiguin determinades per les nostres condicions materials, sinó que tinguem el control de la producció i reproducció i tothom tingui les mateixes condicions, i per tant, les mateixes possibilitats per desenvolupar-se.

La crisi sanitària global ha posat de manifest que l'economia capitalista no és capaç de garantir allò més bàsic per a les persones: sostre, pa, treball, salut... tot allò que manté la vida en aquesta societat. Auto-organitzar-se per defensar els nostres interessos com a classe treballadora, cap a la creació d'una societat més justa on tothom tingui les mateixes condicions de vida, no és només una voluntat sinó una necessitat vital. Sense la panxa plena no es pot lluitar. Garantir

menjar a tothom és una prioritat.

És una realitat per a moltes famílies, no tenir prou diners pel menjar, haver de triar entre pagar el lloguer o menjar, entre comprar coses pels fills o menjar. La saturació de serveis socials és gegant, molta gent usuària de serveis socials rep targetes per comprar menjar, o la deriven a l'església o al banc d'aliments. A vegades les cistelles no tenen el que és necessari per una bona alimentació, falta aliment fresc, per exemple. A banda que, la repartició d'aliments s'organitza d'una forma basada en la caritat i no en la solidaritat i l'organització de la classe. Les experiències que volem compartir aquí es basen en la solidaritat, projectes que persegueixen l'organització de la gent que necessita suport. La solidaritat de classe avança pel treball organitzat, la mateixa gent que necessita alguna cosa s'organitza per aconseguir-la, també hi participa gent voluntària, però no és caritat, on uns que no necessiten donen a la resta. La solidaritat és enfrontar col·lectivament una necessitat en comptes d'afrontar la situació cadascú per la seva banda.

Durant els primers mesos del confinament es van crear moltes xarxes d'aliments, que oferien cistelles de menjar per a les persones que necessitaven. Tot i que amb algunes diferències, la base era recollir menjar de gent que n'oferia, de grans magatzems o petits comerços, i es repartia a les famílies que s'havien apuntat per rebre'n. En molts casos la pròpia gent receptora participava de les tasques de recerca, organització i distribució dels aliments.

Abans de la Covid, en alguns barris ja existien grups per anar a recollir aliments a comerços però el seu abast era menor. La pràctica de "reciclar" aliments és quelcom que de forma individual o en grups familiars és una pràctica molt antiga, recollir els sobrants, demanar als llauradors o als comerços, allò

No poder garantir les necessitats materials, culturals i socials, ens deixa en una situació de falta de llibertat.

Només podrem ser lliures quan les nostres condicions de vida no estiguin determinades per les nostres condicions materials, sinó que tinguem el control de la producció i reproducció i tothom tingui les mateixes condicions, i per tant, les mateixes possibilitats per desenvolupar-se.

La solidaritat és enfrontar col·lectivament una necessitat en comptes d'afrontar la situació cadascú per la seva banda.

que es farà malbé si ningú ho aprofita.

Però el que ens interessa relatar a nosaltres és la pràctica col·lectiva o organitzada per una comunitat més àmplia, on prendre consciència de classe i on cadascú (segons les seves capacitats) pot fer que tothom pugui cobrir una necessitat tan bàsica com és l'aliment.

La pràctica d'aprofitament del sobrant està minuciosament relatada al documental "Los espigadores y la espigadora, on la cineasta Agnès Varda persegueix amb la seva càmera des de les pràctiques rurals de segles enrere que es mantenen encara als camps francesos, a experiències urbanes a les grans ciutats. Avui dia i al nostre país aquesta pràctica és la que en encarnen les xarxes d'aliments i suport mutu.

El 28 de febrer de 1789 s'iniciava a Barcelona l'aixecament popular dels 'Rebomboris del Pa'. L'anunci d'augment del preu del pa va encendre

l'espurna d'una revolta protagonitzada i liderada per milers de dones que van manifestar-se, assaltar parades de pa i cremar el Pastim. En aquella època, el pa negre era l'aliment de primera necessitat de les classes populars. L'anunci d'augment d'un 50% del seu preu va generar una gran indignació sobretot entre les dones, responsables de l'economia familiar. La ràbia es transformà en un aixecament espontani i massiu. Les dones de la ciutat van començar el motí, amb un esclat de ràbia popular que portaria a l'assalt i incendi de diverses parades de venda de pa del pla de la Boqueria i també del Pastim municipal, forn cedit per l'Ajuntament al gremi de flequers al 1767. La demanda de les revoltades era la retirada de l'edict de pujada del preu, però a mida que anà creixent la protesta es començà a exigir la rebaixa en altres productes com la carn, el vi i l'oli.

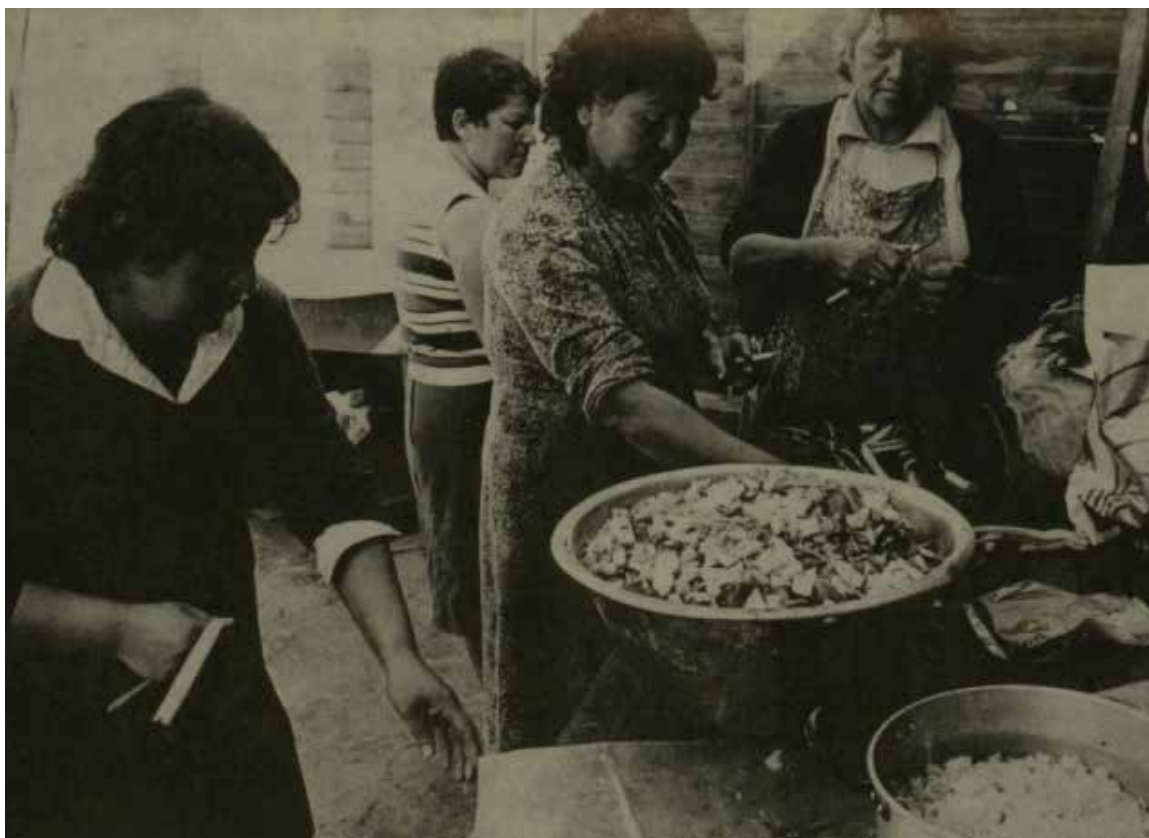

Les dones de la ciutat van començar el motí, amb un esclat de ràbia popular que portaria a l'assalt i incendi de diverses parades de venda de pa del pla de la Boqueria i també del Pastim municipal, forn cedit per l'Ajuntament al gremi de flequers al 1767.

Un exemple del continent americà. El grup guerriller Els Tupamaros (MLN-T) van començar a ser coneguts tan a Uruguai com a l'estranger, entre altres accions, per la confiscació d'un camió carregat d'aliments d'una coneguda empresa de magatzems, que després va ser donat als habitants d'un barri molt humil de la capital, Montevideo. Les autoritats d'aquella època tenien prohibit a la premsa fer notícies sobre les accions tupamaras o ni tan sols anomenar la seva existència. Els innombrables, com alguna premsa els va anomenar, van tenir cert prestigi fora de les fronteres uruguaianes, i fins i tot el The New York Times els va adjudicar al 1969 el nom de Robin Hood de la guerrilla per aquesta acció del camió.

També en són un bon exemple per citar en aquest apartat, les "Ollas

populares” que ja hem explicat a l’apartat dels grups de dones, on aquestes s’organitzaven per cuinar col·lectivament per fer front a l’alimentació dels fills.

De més actualitat, volem fixar-nos en l’experiència del Menjador solidari Gregal del Besòs i el Maresme, un menjador que es crea al 2008 a l’Ateneu Popular del Besòs, primer per a nens i després per a persones de totes les edats. Aquest projecte va començar com una protesta cap a l’ajuntament, per fer visible la necessitat que hi havia al barri. El funcionament bàsic del menjador, encara actiu a dia d’avui, és a través de persones voluntàries que donen el seu temps per preparar els dinars de cada dia i netejar i mantenir el menjador solidari. El menjar prové del banc d’aliments i del Club Rotary, entre altres

donants. El servei de dinar arriba a abastir entre 250 i 300 persones al dia, i també s’ofereixen uns lavabos i dutxes per als sense llar, l’acompanyament legal de veïns amb problemes penals, l’assistència en cas de desnonament o el seguiment de les persones nouvingudes que els hi arriben derivats de Càritas i Creu Roja.

A Andalusia, el SAT porta anys reivindicant el dret a la terra i al treball amb l’ocupació de terres com el Somonte o el Cerro Libertad que és propietat del BBVA. Pel Sindicat Andalús de Treballadors aquestes ocupacions són una alternativa de resistència, una necessitat i una possibilitat de feina per centenars de treballadors. D’aquestes terres han estat desallotjats diverses vegades i s’han enfrontat a processos repressius. Tot i així jornalers i militants

del SAT segueixen rehabilitant, preparant i treballant els terrenys. El camp no espera i porten més de 700 arbres plantats en els últims anys. Seguint l’estela del SAT volem recordar també l’acció simbòlica d’expropiació de menjar d’un supermercat Mercadona que van realitzar l’estiu de 2021 per denunciar la situació de pobresa i emergència en que es trobaven moltes famílies andaluses.

I per acabar, pel que fa al repartiment de menjar no podem deixar de citar en aquest apartat el Programa d’esmorzar gratuït a les escoles públiques dels Estats Units, creat pels Black Panthers el 1969, que ja hem explicat més enrere. Els objectius directes del programa eren ajudar els nens a “créixer i desenvolupar-se intel·lectualment perquè els nens no poden aprendre amb l’estómac buit”.

XARXA D'ALIMENTS DEL RAVAL

La Xarxa d'Aliments del barri del Raval va sorgir a partir del primer confinament, al març del 2020. La primera setmana de confinament va arribar menjar sobrant d'escoles i restaurants i se'l van repartir mitjançant la Xarxa de Suport Mutu. Els primers dies ja es detectà que la necessitat alimentària s'accentuava encara més al barri i que calia fer-hi alguna cosa. Per tant, tot i que el context no propiciava l'organització d'algun nou projecte, va néixer la Xarxa d'Aliments del Raval i moltes d'altres més arreu del territori, així com es van reforçar les ja existents abans del març.

Breu definició (tasca i objectius)

La Xarxa d'Aliments consisteix en organitzar-nos entre diverses veïnes del barri per reciclar menjar (quedar-se el menjar sobrant de botigues i mercats del barri), demanar i organitzar donacions de menjar sec i repartir-lo entre totes les famílies integrants de la xarxa. L'objectiu principal havia estat cobrir la necessitat de menjar en un context d'urgència. Ara per ara, l'objectiu segueix sent el fet de cobrir necessitats alimentàries de la gent que s'hi apropa però, alhora, el menjar va passar a ser una premissa per organitzar-nos amb més gent. A

hores d'ara, doncs, podem dir que l'objectiu és que la gent s'auto-organitzi per cobrir les seves necessitats, i en segon terme enfortir el moviment popular i aprofitar-nos del malbaratament alimentari.

El gruix de gent de la xarxa ronda les 100 unitats familiars a més de la gent de fora de la llista que ve igualment, quasi tot famílies amb criatures i mono-parentals i majoritàriament gent que ha patit un procés migratori. Un objectiu que tenen i que no estan aconseguint assolir és pensar noves formes organitzatives per incloure a més gent a l'hora de fer tasques, pensar un pla pedagògic per polititzar-se i millorar la documentació i comunicació interna, en un sentit de propaganda.

Es reparteix producte sec (en poca quantitat), pa, fruita i verdura i carn i peix. S'ha de preparar, fer el repartiment i recollir. Es fan dos repartiments a la setmana amb dos torns cada dia, un total de 4 grups que recullen setmanalment. Existeix un grup reduït impulsor de la Xarxa que s'ha anat obrint i diversificant. A més a més, existeixen cinc grups de treball o comissions: grup de reciclatge, grup d'acompanyaments,

rebost (qui fa la gestió del producte sec), comunicació i cures (s'està activant tot just). Hi ha assemblea de la Xarxa d'Aliments cada dues setmanes. Els grups de treball procuren fer reunions entre mig i fer traspàs d'allò més important, tot i que a vegades costa. En un inici hi havia molta desconfiança, part important de la feina ha sigut confiar en les altres a base de treballar-hi.

El vincle més directe i real amb el Sindicat d'Habitatge del Raval és el fet de compartir l'espai de La Massana. A més a més, les primeres persones que van apropar-se a la Xarxa eren del Sindicat, ja que eren la gent organitzada a qui era més fàcil arribar. Hi ha doble militància (participació?), cada cop més. Igualment, sorgeixen conflictes per la poca definició d'aquesta relació i també alguns malentesos. S'està començant a gestionar; s'entén que és normal i no preocupa en excés però que cal definir més els espais i la relació.

Pel que fa al moviment popular del barri, la Xarxa està dins de la Xarxa de Suport Mutu, així que existeix contacte amb el MP del barri i del districte i que hi hagi predisposició a treballar-hi. La relació amb d'altres xarxes d'aliments ha estat poc constant.

Durant l'inici de la pandèmia es

compartia menjar, recursos logístics, etc. A mesura que el confinament va anar acabant aquesta relació es va anar afeblint i ara es manté de manera puntual. La feina del dia a dia ens manté massa ocupades com per plantejar la relació amb les altres xarxes. És complicat generar un marc comú des d'on treballar.

Les limitacions que es troben tenen a veure, sobretot en dos aspectes: la qüestió més logística i de funcionament i la qüestió més relacionada amb les formes d'implicació i els perfils que hi participen. Per una banda, tenen una manca d'infraestructura (neveres, etc) i d'aliments per poder abastir a tota la gent que s'hi apropa. Per altra banda, hi ha cert xoc cultural i alguns conflictes interns. Es veu com una limitació, si no es treballa per a convertir-ho com una potencialitat, el fet que s'apropi molta gent i no ser capaces d'explicar ve el projecte, les intencions i la forma de participació que es vol aconseguir.

Les potencialitats rau en el fet de donar resposta a una necessitat material (per tant, la seva utilitat), arribar a molta gent de manera regular, tenir un espai i una eina més per arribar a gent diversa de tot el barri, treballar al dia a dia i tocar de peus a terra.

ALTRES EXPERIÈNCIES

Arreu del país és fàcil trobar una xarxa d'aliments, des de Sants, a Gràcia, Les Corts, el CRA del Poble-Sec, la Xarxa Popular d'aliments al Maresme i Masnou, la Xarxa de suport mutu de la Seu d'Urgell. Com hem comentat moltes d'aquestes es van activar a partir del confinament d'ara fa un any i han seguit funcionant fins a l'actualitat. D'altres ja existien abans com Autogestió PAHC, que està vinculada al projecte Supercoopera, a Sabadell.

Una altra experiència interessant i que també es vincula en certa manera al moviment per l'habitatge són els horts urbans. Per exemple l'Horta Alliberada de Sants és un projecte que neix de la necessitat d'unes quantes veïnes de Sants de construir al barri un projecte comunitari d'hort urbà, i on l'escoleta o el GHAS hi han participat de forma puntual. També trobem exemples com aquest a Manresa, amb l'Hort La Corretjola, l'Horta alliberada de Sant Cugat./

Xarxa Popular d'aliments del Baix Maresme.

L'Horta Alliberada de Sants, Barcelona.

Supercoopera, Sabadell.

Menjador Solidari Gregal del Besós.

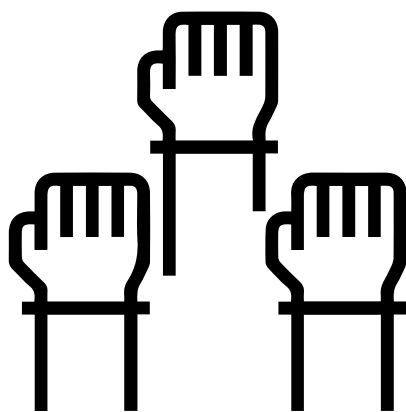

Expropiació del Supermercat Mercadona per part del SAT, Écija (Sevilla).

Terres conreades del SAT (Sindicat Andalus de Treballadors).

ANNEX:
LES LLUITES
LABORALS
I ELS NOSTRES
ESPAIS

El present recull d'experiències s'ha centrat exclusivament en els casos relacionats amb l'aposta estratègica de construcció d'estructures populars conjunta del moviment per l'habitatge. Som conscients que al llarg del territori català i de la seva història, també la recent i actual, existeix una tradició d'autoorganització que representa la genuïna capacitat política de la nostra gent de donar respostes col·lectives a l'adversitat i les dificultats derivades de l'existència del capitalisme i els poderosos. Som conscients, per tant, que hem exclòs un bon nombre d'altres experiències comparables amb la nostra proposta de les estructures populars i la seva lògica. Des de la nostra humil posició, plantegem aquest recull com una possible llavor de l'aportació que el moviment per l'habitatge català pot fer a aquesta història d'organització de la classe treballadora.

En qualsevol cas, aquest apartat final, ve a esmentar dos casos que no entraven estrictament dins de les categories que hem utilitzat, però que veiem necessaris de posar de relleu per la seva proximitat amb el dia a dia de la lluita per l'habitatge. Estem parlant de les lluites laborals, per una banda, i els espais que sovint han aixoplugat les nostres PAH's, Xarxes i Sindicats o estructures populars, els casals, els ateneus i els Centres Socials.

AUTODEFENSA LABORAL

Al llarg d'aquest quadern no hem fet cap referència a la qüestió laboral, si bé la lluita per l'habitatge, o el sindicalisme d'habitatge, i el sindicalisme laboral són dues cares de la mateixa moneda.

De manera prèvia al 1r Congrés d'Habitatge, vam celebrar una taula rodona amb diferents sindicats laborals (CGT, CNT, COS, Acció Sindical Manresa) on es van posar sobre la taula les estratègies i vasos comunicants entre les dues lluites. Així mateix, els sindicats combatius van estar convidats com a observadors a la celebració del 1r Congrés d'Habitatge.

Malgrat aquestes aproximacions, però, existeix encara un debat estratègic i polític pendent. El debat té a veure amb com travar un vincle efectiu entre la lluita laboral i la lluita per l'habitatge, tenint en compte que ambdues són cares d'una mateixa moneda. A la vegada, però, aquest debat també necessita resoldre l'anàlisi del pes estructural que tenen, respectivament, la problemàtica laboral i la de l'habitatge en l'actual conjuntura socioeconòmica i a l'hora de configurar l'experiència i la realitat

de la desposseïció material de les classes populars del nostre territori. Aquest anàlisi, i les seves conclusions, és importantíssim per entendre les inèrcies, els èxits o els fracassos que arrosseguem, i per fer apostes decidides a l'hora de crear fronts de lluita per les condicions de vida de la classe treballadora.

Per suposat, no és una tasca que el moviment per l'habitatge tingui resolta. Les nostres apostes segueixen enfocades a respondre a la conjuntura d'emergència habitacional des de l'acumulació de forces a nivell de base i la creació d'un subjecte col·lectiu. Les estructures populars són una aposta, justament, per ampliar la capacitat de resposta i diversificar les nostres comunitats de lluita per l'habitatge, enfortint-les. És una estratègia centrada en la lluita per l'habitatge i els seus contorns. Per això, ni hem entrat a fer esment de la tasca del sindicalisme laboral alternatiu, ni hem parlat pròpiament de cap col·lectiu o projecte tipus "estructura popular" que tracti la qüestió laboral i tingui vinculació amb el moviment per l'habitatge.

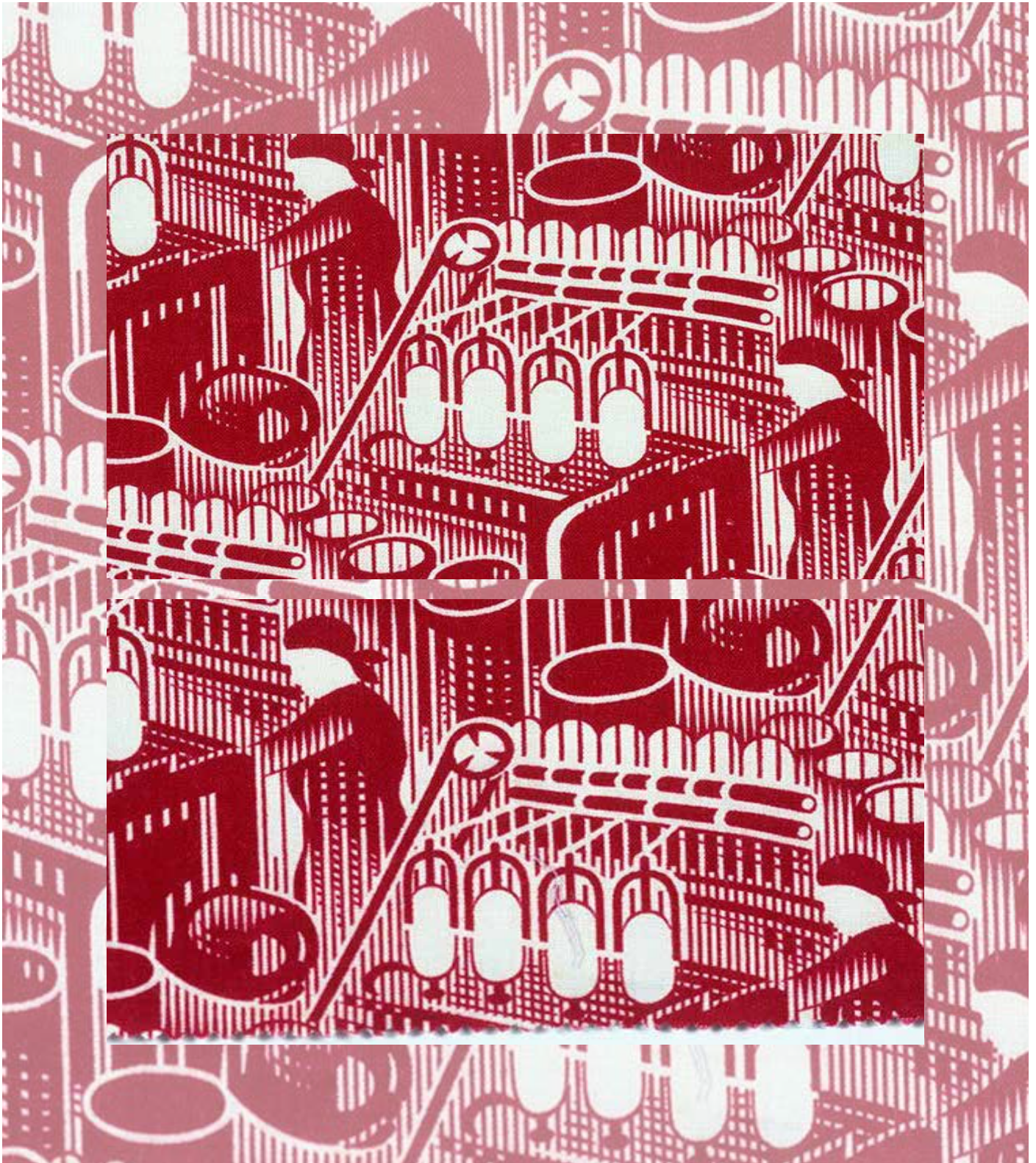
Aquest apartat d'addició final, vol fer un breu esment a algunes experiències en aquest sentit, que sense entrar de manera clara en la categoria d'estructura popular, creiem que no podem

deixar d'esmentar. Sobretot, perquè comparteixen la lògica organitzativa de base i arrelada al context local i són properes a col·lectius d'habitatge i les seves estructures populars.

A Barcelona, existeix el Grup Laboral de Sants, que dona assessorament laboral en assemblea cada dimarts als Baixos del Bloc de la Bordeta, i també ha realitzat formacions d'autodefensa laboral. En un sentit semblant, però vinculades al sindicat COS, hi ha els PILs (Punt d'Informació Laboral) del Raval, el Clot, o el recent iniciat a Gràcia.

A Manresa, hi ha la proposta d'Acció Sindical del Bages, nascuda dels aprenentatges a la PAHC i vinculada a la xarxa d'estructures populars de la ciutat. Acció Sindical està registrat com a sindicat, té afiliació i seccions sindicals, a la vegada que realitza assemblees obertes setmanals d'assessorament col·lectiu i suport. El seu vincle amb el moviment popular es fa notar a totes les vagues, piquets i accions convocades.

A Premià de Mar, la Xarxa d'Habitatge del Baix Maresme treballa de forma coordinada amb la secció local de la CNT, redirigint-se mútuament aquelles persones que acudeixen amb una problemàtica d'habitatge, però també la tenen de laboral o a l'inrevés.

CASALS, ATENEUS I CENTRES SOCIALS OKUPATS

Totes les experiències relatades en aquest quadern, així com els mateixos sindicats i PAHs, necessiten inevitablement un espai on reunir-se i poder desenvolupar la seva activitat. En alguns casos s'han ocupat locals propis en els baixos d'algun edifici, com a lloc de reunió pel sindicat o per a fer-hi una escola popular o una xarxa d'aliments. En altres casos s'han utilitzat els baixos d'algun bloc d'habitatges ocupat per la mateixa PAH o sindicat. Però moltes vegades s'ha comptat amb les infraestructures ja existents al territori, o bé d'algun espai de les institucions com les associacions de veïns o els centres cívics, o de les institucions pròpies com els casals, ateneus i centres socials.

La Xarxa de Suport mutu de la Seu es reuneix a l'Ateneu de l'Alt Urgell, la Xarxa de l'Eixample Esquerra al Casal Popular Lina Òdena, l'Ateneu Popular la Sèquia acull a la PAHC Bages, Can Sanpere a la Xarxa del Baix Maresme i l'escola popular, el Casal Popular La Mina a la Xarxa del Masnou i la xarxa d'aliments, l'Ateneu La Base al Sindicat de Barri, Can Vies, el Casal de Joves i el Jaume Compte van servir per la xarxa d'Aliments de Sants, l'Ateneu Salvadora Catà serveix pel gimnàs popular, l'Ateneu Popular Mala Petja és l'espai on es troba la Xarxa d'acollida de la Garrotxa, i així no acabaríem mai. Aquests espais han tingut un paper imprescindible durant el confinament, ja que quan tot estava tancat, han servit per organitzar les Xarxes de Suport Mutu. I en tantes i tantes ocasions han servit d'aixopluc o han posat la seva infraestructura al servei del moviment popular, també del moviment per l'habitatge, per fer o guardar material o organitzar reunions o fer actes de més gran format.

A casa nostra, la tradició dels ateneus ve de molt lluny. Venim d'una forta tradició associacionisme i cooperativisme que caracteritza la societat catalana des de principis del segle XX, vinculada al moviment obrer i posteriorment també a les associacions veïnals. Aquest llegat és per a nosaltres un

exemple de com en els últims anys la classe treballadora ha sabut trobar solucions per si mateixa a totes les insuficiències en els serveis més bàsics.

Les associacions de veïns han sigut importantíssimes per l'autoorganització de la classe treballadora, així com les experiències de cooperativisme i associacionisme obrer que s'organitzaven al voltant de les fàbriques i els sindicats. A la majoria de ciutats industrials catalanes, hi havien Centres Obrers o Societats Cooperatives que feien de punt de trobada de la gent treballadora. Les entitats obreristes promovien l'alfabetització i les activitats d'esbarjo, hi podies trobar una biblioteca, un menjador popular, un grup de teatre amateur, una coral i altres propostes destinades a la població obrera.

Un exemple que ens sembla molt interessant perquè segueix el fil de la història que acabem de relatar, és el de l'Ateneu Popular La Flor de Maig que va ser una de les icones de la transformació del barri del Poblenou. El 1890, va néixer l'anomenada Societat Cooperativa Obrera d'Estalvi i Consum La Flor de Mayo, que es va convertir en una de les cooperatives més destacades del moment. Ara aquest espai, després de molt temps buit, ha estat recuperat per les veïnes del barri i, entre altres col·lectius, acull al Sindicat d'Habitatge del Poblenou.

Als anys noranta, apareixen el moviment okupa i els Centres Socials Okupats, lluites vinculades als efectes de l'ofensiva neoliberal que es difondrà entre els desarticulats sectors anticapitalistes, sobretot relacionats amb l'oci i la contracultura. D'aquesta manera, el perfil social dels membres de l'heterogeni moviment es diversifica i l'origen ideològic s'amplia, integrant-s'hi membres que ideològicament formaran part del creixent i divers moviment antiglobalització, de l'autonomia i de part de l'Esquerra Independentista que s'hi afegixen. Els Centres Socials Okupats, són espais socials de caràcter comunitari, molt diversos políticament, conformats normalment per una assemblea del centre social però on també hi intervenen altres agents que utilitzen l'espai per organitzar activitats, guardar material o reunir-se. Molts d'aquests espais avui dia ja no existeixen, però els que

han sobreviscut han acabat generalment vinculant-se d'alguna manera al moviment per l'habitatge.

A casa nostra existeix també una xarxa que porta dècades estenent-se pel territori, amb especial intensitat els últims anys: parlem dels casals de joves, casals populars i ateneu independentistes. Aquests locals són espais de socialització popular, associacions de base que aglutinen des de sectors vinculats a la cultura popular fins a col·lectius polítics que construeixen des de l'espai local, de la feina de base i del dia a dia. Els casals i ateneus són espais des d'on bastir un contrapoder popular, que treballen per la construcció d'una societat lliure i socialment més justa, són l'expressió d'una història comuna, un present en construcció i sobretot com a proposta de futur per la nostra classe en tota la seva diversitat.

Els casals i ateneus, o qualsevol dels espais físics dels que ens hem anat apropiant són, al cap i a la fi, institucions pròpies que articulen un conjunt de pràctiques comunes i que generen aquesta comunitat en lluita que és la classe treballadora. Aquestes institucions sota control popular serveixen per generar una cultura pròpia, en contraposició a l'hegemònica. Les festes majors, o la cultura popular en general, són una forma de resignificar els productes culturals hegemònics, fer-nos la nostra pròpia cultura, entesa com a producte cultural però també com una forma de relacions socials i de valors. També la lluita per la cultura i la culturització, sobretot amb les experiències d'alfabetització, han sigut liderades per aquests espais.

Aquestes institucions, a més de ser refugi i sostre de molts dels projectes que hem citat en aquest text, han permès i permeten l'articulació i el sosteniment de les lluites. I fins i tot en moments determinats han servit per organitzar certs esclats com l'1 d'octubre, o han sigut el lloc on preparar el menjar durant les vagues o cuidar-hi els nens, o recollir diners per a casos de repressió. Els casals i ateneus han estat i són avui en dia un entramat imprescindible, són un lloc de trobada per la classe treballadora, i serveixen com a espais de resistència que planten cara a les dinàmiques del capital. /

Publicat al setembre del 2021
Comissió de formadores del moviment per l'habitatge de Catalunya

Twitter: @congreshabcat
Instagram: congreshabitatgecatalunya

Imprès a : Descontrol Editorial & Imprempta SCCL.

**I CONGRÉS
D'HABITATGE
DE CATALUNYA**

QUADERN
DE FORMACIÓ
POPULAR

SETEMBRE 2021